

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Resp. De divinitate Verbi catholicè senserunt Omœusiani Episcopi, ut
Basilius Ancyranus, Silvanus Tarsensis, Eleusius Cyzicenus, Georgius
Laodicens, Eusebius Sabastenus, & alii quàm plurimi ejusdem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

4. Dicit Patrem esse mundi conditorem, Filii vero Patrem, non quia substantia Patris diversa est à mundi substantia, & eadem cum substantia Filii; sed quia, 1. Pater Filium per se, mundum vero per Filium produxit. 2. Mundus specialissimam illam non præfert Patris similitudinem, quam præfert Filius.

5. Denique, etiam si loco citato Eusebius Filium Patri per omnia simillimum diceret, ut placet Latino Interpreti, adhuc intelligendus esset de extrema & superficiali similitudine omnium perfectionum divinarum, quæ similitudo non tollit, sed potius infert diversitatem substantiarum, quarum una est similitudo seu effigies alterius. Sed addo Eusebium hic minimè dicere Filium Patri per omnia simillimum: nam Græcum habet, *ὁμοιωτάτῳ*, quod non significat, per omnia simillimum, sed, assimilatum; ad rei alicujus similitudinem expressum, effectum, ut est figura, effigies, simulacrum. Unde *ὁμοιωτάτῳ*, idem significant, ac similitudo, figura, effigies, simulacrum; & qui rerum simulacra effingit, græcè dicitur *ὁμοιωτής*. Ex quibus manifestum est Eusebium nihil aliud velle, quam Filium esse Patris imaginem, effigiem, vel simulacrum quoddam, vivens, intelligens, per se existens, & diversæ planè substantiæ à substantia divina, cujus tamen perfectiones omnes modo quodam excellentissimo exprimit, & repræsentat.

Obi, 3. Eusebius in Nicæno Concilio subscripsit Symbolo, in quo Filius Patri consubstantialis dicitur. R. 1. Invitum subscripsisse, & quia sibi malè mettebat ab Imperatore, quem videbat ex animo amplecti, ut par erat, pluralitatis judicium. Itaque aulicus homo, qui antea, ne causa fidei mutilaretur, demoni sacrificaverat, ut sacrificatorum se promiserat; tunc, ne gratiam Imperatoris amitteret, & exilio muldaretur, Symbolum subscripsit, & specie tenus in Consubstantialia consensit. Dico, specie tenus, Nam R. 2. illum consensisse in Consubstantialia, non in proprio sensu, sed in alieno sumptum.

Patet ex ejus ad Cæsarienses suos epistola, in qua refert varios sensus, juxta quos ipse testatur se subscripsisse, & quorum nullus est genuinus vocis sensus, quem Synodus amplexa est. Sensus enim illi, secundum quos subscripsisse se affirmat, sunt, 1. Quod Filius quidem sit ex Patre, sed non tanquam pars ipsius Patris. 2. Quod non sit factura his, quæ per ipsum facta sunt, similis; sed longè præstantioris, quam reliquæ creature, sit substantia. 3. Quod hoc, Consubstantialia esse Patri, nihil aliud significet, quam Filium Deum nullam cum creaturis, ab ipso factis, similitudinem habere; sed solius Patris, à quo genitus est, per omnia similem esse, nec ex alia quadam hypostasi, aut substantia, sed ex Patre esse, hoc est, ut intelligit, à Patre productum esse.

His autem sensibus, in quibus tantum à Patribus Concilii Consubstantialia intellectum esse, mentitur, tam apertè ostendit se Arianum, ut in hoc probando, superfluum sit hæc. Nec difficultatem aliquam parere possunt hæ voces, *per omnia similem*, quia ex antecedentibus manifestum est, Eusebium illas non accipere in sensu obvio, nec alio sensu eas de Filio dicere, quam dici possunt de effigie, vel statua aliqua, hominis alicujus externam speciem integre & perfectè præferente.

Potè dixi Eusebium mentiri: nam, ut testatur S. Athanasius, qui testis oculatus fuit, Consubstantialia à Nicænis Patribus adhibitum est, ad significandum Filium esse genuinum Patris fœtum, adeoque esse de substantia Patris, ipsum scilicet intrinsecè per identitatem constituentem cum proprietate relativa filiationis: ita ut Pater, gignendo Filium, suam ei substantiam, non quidem per divisionem, vel abscissionem, vel qualemcumque aliam mutationem, ut contingit in generationibus corporeis; sed eo modo, quo substantia spiritalis, indivisibilis, inalterabilis communicari potest, communicet, adeoque

communicet totam, absque ulla sui passione, vel alteratione, ac proinde Filius per generationem à Patre accipiat totum quod est, præter esse Patrem. Unde Filius vi natiuitatis suæ, est unus cum Patre verus & super omnia Deus, unum rerum omnium conditarum principium.

Se non Symbolum modò, sed etiam anathematissimum subscripsisse, refert Eusebius in eadem epistola; ubi subscriptionis suæ rationem reddens, Symplicianam suam prodit. Nam dicit se damnas, 1. Illud, *de non extantibus factus est*, quia hic modus loquendi novus erat, nec usuratus, nec in sacris litteris contentus. 2. Illud, *fuit aliquando tempus, cum non esset*, tum propter rationes allatas, tum quia priusquam actu gigneretur, potentia erat in Patre, ingenua quadam ratione: cum Pater semper sit Pater (saltem potentia) Rex item semper, atque servator; & omnia sit potentia, semperque eodem modo ac similiter se habeat. Quam rationem absurdissimam non veretur acceptam referre Imperatori. 3. Illud, *priusquam gigneretur, non erat*; cujus hanc subijcit rationem, eo quod apud omnes in concessio sit, illum esse Filium Dei ante corporalem natiuitatem, hoc est, antequam ex Maria Virgine homo nasceretur.

ARTICULUS X.

Utrum de divinitate Verbi rectè senserint Episcopi Omæusiani, quos Semi-arianorum nomine notat S. Epiphanius.

RESPONSIO.

DE divinitate Verbi catholicè senserunt Omæusiani Episcopi, ut Basilius Ancyranus, Sylvanus Tarcensis, Eleusius Cyzicenus, Georgius Laodiceus, Eustathius Sebastenus, & alii quàm plurimi ejusdem factionis Episcopi.

§. I.

Prob. Resp. Ex formula Antiochena, in encaniis edita, quam, sicut & Philippopolitanam, primamque Sirmienlem, ut suam agnoscunt Basilius Ancyranus, & alii Episcopi Omæusiani, in Synodica epistola Ancyranæ Concilii, ab eis contra Eudoxium, & secundæ Sirmienensis formulæ Authores celebrati.

In illa autem Antiochena formula sic loquuntur: *Credimus in unum Deum Patrem . . . & in unum Dominum Jesum Christum, Filium ipsius unigenitum, Deum per quem omnia, qui generatus est ex Patre, Deum de Deo, totum ex toto, unum ex uno, perfectum de perfecto, regem de rege, dominum de domino, verbum, sapientiam, vitam, lumen verum, vitam veram, immutabilem & inalterabilem deitatis, substantie, voluntatis, potentie, & gloria Patris absque omni dissimilitudine imaginem*. Quæ verba, si in proprio & germano sensu accipiantur, uti accipi debent, cum nulla sit ratio, ea sinistrè interpretandi, & in alienum sensum detorquendi, consentitur Filium esse verè & propriè Deum, deitate, substantia, potestate, & gloria Patri parem.

Sed audiamus S. Hilarium verba laudata interpretantem loco citato. *Omnis superior sermo, inquit, in nullo Patrem & Filium essentie ac naturæ diversitate discrevit. Ubi enim dicitur, Deum de Deo, totum ex toto, non ambigitur totum Deum ex toto Deo natum. Nam & Dei de Deo natura non differt; & totus ex toto in iis est ipse, quibus Pater est. Unus ex uno, passiones humani partus & conceptionis excludit; ut dum unus ex uno est, non aliunde, nec diversus, aut alius sit (hoc est, alterius naturæ) qui est unus ex uno, perfectus à perfecto. Non differt præter originis causam ab innascibilitate natiuitas; cum perfectio utriusque non differat. Rex de Rege. Non admittit uno atque eodem nomine potestas connumerata dissimilitudinem potestatis.* Dominum

Apud Epiph.
hæc 7.

Apud Athan.
l. de Syn.

Apud Hilari.
lib. de Syn.

num de Domino: Dominus quoque aequatur in Domino: nec recipit differentiam confessam in utroque sine diversitate dominatio.

Illud verò, quod post multa alia subiectum est, inconvertibilem & immutabilem divinitatis, & essentiae, & virtutis & gloriae incommutabilem imaginem, absolutum est. Nam ex Deo Deus, ex toto totus, ex uno unus, & ex perfecto perfectus, & ex Rege Rex, & ex Domino Dominus, cum in ea omni divinitatis gloria, atque natura, in qua Pater permanet, natus quoque subsistat & Filius, etiam hoc ex paterna substantia habet, ne demutabilis fiat. Non enim in eo nascente, ea, de qua natus est, demutata natura est: sed inde mutabilem essentiam natus obtinuit ex inde mutabilis auctoritate naturae. Nam quamvis imago est, tamen incommutabilis est imago (non commutata in eo scilicet per dissimilitudinem paternae essentiae, ex qua est genitus, natura) quia in eo imago paternae essentiae nascere.

Hactenus S. Hilarius, qui ex verbis formulae laudatis luculenter probat Authores formulae omnem omnino à Patre & Filio in potestate, gloria, deitate, & essentia diversitatem removere, nec aliam eis disparitatem relinquere, quam quod unus ingenitus est, alter verò genitus, adeoque Filium in omnibus Patris aequalem esse, excepta innascibilitatis prerogativa, & consequenter verum & super omnia Deum. Cum autem dicit illud, inconvertibilem & immutabilem divinitatis, &c. imaginem, absolutum esse, seu catholicam de Verbi divinitate veritatem plane evincere, quid dicturus esset, si integrum haberet exemplar, & cum Athanasio legeret, inconvertibilem & immutabilem divinitatis, &c. imaginem absque omni dissimilitudine? quae postrema verba omnem omnino tollunt praevaricationem, & Filio perfectam cum Patre aequalitatem in natura & essentia clare asserunt: cum per se manifestum sit, nulli, qui Deo inferior & minor sit in natura & essentia, competere posse, ut sit incommutabilis imago Dei absque omni dissimilitudine.

Dices, Authores praefatae formulae vocant Filium primogenitum omnis creaturae. R. Authores praefatae formulae loquuntur post Apostolum, qui Coloss. c. i. loquens de Filio, ait: *Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae; quoniam in ipso condita sunt universa in caelis & in terra.* Sensus autem Apostoli est, qui est imago Dei, ante omnem omnino creaturam, utpote ab aeterno genitus, adeoque omni omnino creatura praestantior, & antiquior; unde per ipsum condi potuerunt, & re ipsa condita sunt universa in caelis & in terra. Ab hoc autem Apostoli sensu non recedere praefatae formulae Authores, clarum ex eo est, quod Filium asserant incommutabilem & inalterabilem deitatis, substantiae, virtutis & gloriae Patris imaginem, absque omni dissimilitudine.

Confirmatur. Ex S. Hilario, apud quem sic legitur in formula: *Primum editum totius creaturae, qui semper fuit in principio apud Deum Verbum Deus.* In quae verba sic habet ipse Hilarius: *Jam verò cum primus editus esse totius creaturae docetur, & ipse ille semper fuisse in principio apud Deum Verbum Deus dicitur, dum primus editur, natus fuisse ostenditur; dum semper fuit, nec tempore separatur à Patre, proindeque Patri coaeternus, & Synaidios asseritur.* Nec dic hanc vocem, *semper*, non legi apud Athanasium, & Socratem; nam apud utrumque habetur aequivalens, cum dicitur, *Primogenitum omnis creaturae, eundemque in principio apud Deum Verbum Deus esse, quemadmodum in Evangelio dictum est.* Nam, in principio, pro, semper, &, ab aeterno, in Evangelio sumitur.

Dices, Praefata formulae Authores dicunt in ea, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse quidem per substantiam tria, per consonantiam verò unum. At si sunt unum tantum per consonantiam, habent distinctas & diversas substantias. Ergo, &c. Difficultatem hanc proponit S. Hilarius his verbis: *Minus forte expresse videtur de indifferenti dissimilitudine Pa-*

tris & Filii fides hac locuta esse, maxime cum de Patre & Filio & Spiritu sancto ita senserit significatam in nominibus, propriam uniuscuiusque nominatorum substantiam & ordinem & gloriam, ut sint quidem per substantiam tria, per consonantiam verò unum.

Ad huius autem difficultatis solutionem observat, Antiochenam Synodum, adversus Sabellianam haeresim, quam à Marcello Ancyranum instauratam fuisse aiebant, convocatam fuisse; tum responderet his verbis: *Volens congregata sanctorum Synodus impietatem eam (Sabellianam) perimere, quae veritatem Patris, & Filii, & Spiritus sancti nominum numero eluderet; ut non subsistente causa uniuscuiusque nominis, triplex nuncupatio obtineret sub falsitate nominum unionem, seu confusionem, & Pater solus atque unus idem atque ipse haberet & Spiritus sancti nomen, & Filii: idcirco tres substantias esse dixerunt, subsistentium personas per substantias edocemes, non substantiam Patris & Filii diversitate dissimilis essentiae separantes. Quod autem dictum est, ut sint quidem per substantiam tria, per consonantiam verò unum, non habet calumniam: quia connominato Spiritu, id est, Paracleto, consonantia potius quam essentia per similitudinem substantiae praedicari convenit unitatem.*

Responderet itaque S. Hilarius, Homœusianis Episcopos hic non tres essentias, seu naturas, sed tres substantias, tres personas definire contra novos Sabellianos, asserentes Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse unicam & solitariam rem, per se subsistentem, trinominem. Bonitas huius responsionis demonstratur ex eo, quod Græcum habeat: *ὁ θεὸς τὸν υἱὸν ὡς ὁ πατὴρ ἑαυτοῦ*. At Omœusiani Episcopi per hypostasim intelligebant, & significabant substantiam, seu personam; per ipsam verò, substantiam, essentiam, naturam. Cujus rei testem habemus S. Epiphanium, vel potius Basilium Ancyranum. *Verum, inquit, ne quem hypostasim appellatio ipsa perturbet. Ob id enim hypostasim ab Orientalibus usurpantur, ut personarum proprietates subsistentes, existentesque declarent.*

Addit S. Hilarius, illud, quod Omœusiani dicunt, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum unum esse per consonantiam, non habere calumniam, quia, Spiritu sancto cum Patre & Filio connominato, unitatem consonantiae trium personarum inter se potius, quam essentiae unitatem, conveniebat per substantiae similitudinem directè & expresse praedicari, eo quod scilicet in tribus personis unitas consonantiae facilius intelligitur, & recipitur, quam unitas essentiae, & recepta unitate consonantiae, consequenter recipiatur essentiae unitas.

His subijcio illud, quod ab Homœusianis hic dicitur, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse hypostasim tria, unum verò per consonantiam, calumniam non habere; tum quia non dicunt, illos esse unum per consonantiam tantum; tum quia non opponunt unitatem consonantiae unitati essentiae, sed unitati substantiae & personalitatis; tum quia unitas consonantiae per se non excludit, nisi unitatem substantiae; quatenus, propriè loquendo, non unius secum, sed plurium est inter se consentire; & in divinis unitas consonantiae connexa est cum unitate essentiae. Nam tres personae divinae sunt essentialiter unum consonantia, quia essentialiter est una illorum voluntas, & essentialiter est una illorum voluntas, quia una est illorum essentia & natura.

Dices adhuc. Sic loquuntur in sua formula Antiocheni Episcopi: *Dominus noster discipulis praecepit, dicens: Ite, & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; Patris, inquam, verè Patris, & Filii verè Filii, & Spiritus sancti revera Spiritus sancti: ita ut haec vocabula non sint nuda, & sine re vocabula; sed quae accurate exprimant propriam uniuscuiusque personam, ordinem, ac gloriam.* At si Pater, Filius, & Spiritus sanctus propriam habent gloriam, alia est gloria Patris à gloria Filii, & alia gloria Filii à gloria Spiritus sancti; atque ita alia est essentia Patris ab essentia Filii, & alia essentia Filii ab essentia Spiritus sancti.

R. An-

Apud Socr.
l. i. c. 10.

ibid.

ibid.

R. Antiochenſes loqui de gloria notionali. *Nota.* Duplex in Deo diſtinguenda eſt gloria, eſſentialis ſcilicet, & notionalis. Gloria eſſentialis una eſt realiter ſed virtualiter multiplex, & communis tribus Perſonis. In eo autem conſiſtit, quod Deus ſit ens ſupremum, increatum, æternum, immenſum, & omnipotens, rerum omnium principium, &c. Quæ omnia per ſe ipſam eſt eſſentialiter una & ſimpliciſſima trium perſonarum eſſentia, ſeu ſubſtantia.

Gloria notionalis non una, ſed multiplex eſt realiter: alia enim realiter eſt gloria notionalis Patris, alia Filii, & alia Spiritus ſancti; & unaquæque perſona propriam habet gloriam notionalem, realiter diſtinctam & diverſam à gloria notionali alterius perſonæ. Sic gloria notionalis Patris eſt, quod ſit ingeneratus; quod generet Filium unius & ejusdem ſecum ſubſtantia; quod producat Verbum per ſe ſubſiſtens; quod producat imaginem ſui, per ſe exiſtentem, & ſibi conſubſtantialem; quod intelligendo producat ſuppoſitum divinum, ſibi deitate, potentia, majeſtate, & eſſentiali gloria æquale.

Gloria notionalis Filii eſt, quod procedat per viam intellectus; quod accipiat naturam divinam cum ſecunditate eam ulterius communicandi; quod ſit Verbum per ſe ſubſiſtens; quod ſit imago Dei inviſibilis, ſplendor gloria & figura ſubſtantia ejus, nulla planè ratione diſtrens. Gloria denique notionalis Spiritus ſancti eſt, quod procedat per viam amoris; quod vi proceſſionis ſue primò & per ſe ſit amor, quo Pater & Filius ſe mutuò comprehenſivè diligunt; quod ſit amoris illius terminus, per ſe exiſtens, & conſubſtantialis Patri & Filio. Multiplices autem glorias illas ſignificant vocabula Patris, Filii, & Spiritus ſancti; adeoque vocabula illa non ſunt nuda, & ſine re vocabula; ſed ſicut diſtinctas & diverſas perfectiones notionales, ita & diſtinctas & diverſas realiter perſonas, earumque realem ordinem exprimunt; realem, inquam, ordinem, vi cujus una perſona prima eſt realiter, alia ſecunda, & alia tertia; una quidem prima, quia Pater, alia ſecunda, quia Filius, & alia tertia, quia Spiritus ſanctus eſt.

§. I. I.

Prob. Reſp. Ex Pſeudo-Sardicenſi, & prima Sirmienſi formula, in quarum utraque habetur hic anathematismus: *Eos autem, qui dicunt, de nullis extantibus Filium, vel de altera ſubſtantia, & non ex Deo; & quod erat tempus, vel ſeculum, quando non erat, alienos ſcit ſancta & catholica Eccleſia.* Quo anathematismo Orientales, interprete S. Hilario, deſignunt Filium eſſe Patri coæternum, & de ipſamet Patris ſubſtantia, ipſum ſcilicet conſtituente per identitatem cum proprietate relativa filiationis, quæ à Patre producit. Unde neceſſariò ſequitur, unam & eandem eſſe naturam & eſſentiam Patris & Filii, in duabus perſonis ſubſiſtentem.

Brevibus, inquit S. Hilarius, expoſitio fidei huius ſed abſolutiſſimis uſa eſt definitionibus. Nam condemnans eos, qui de non extantibus eſſe Filium dicerent, originem ei non ceptam, ſed manentem dedit. Ac ne hæc origo ejus, ex qua natus eſt, manens, alia potius, quam Dei, intelligeretur eſſe ſubſtantia; etiam eos blaſphemos pronunciat, qui ex alia aliqua ſubſtantia, & non ex Deo, Filium natum eſſe loquerentur: atque ita cum non ex nihilo ſubſiſtit, neque aliunde, quam ex Deo, quod eſt, exiſtit, non poteſt ambigi, in his natus eſſe, quæ Dei ſunt; quia neque de non extantibus, neque de alia, quam de innſcibili Patri & æterna ſubſtantia, unigenita Filii generatur eſſentia, hoc eſt, ipſe Filius, qui unigenitus eſt, generatur. Reſpuit verò & intervalla temporum, & ſeculorum, ut qui per naturam non differt, non poſſit ſeparabilis eſſe per tempus.

Itaque ex laudato anathematismo ſic & quidem rectè argumentatur Hilarius. Orientales damnant eos, qui dicunt Filium eſſe de non extantibus, hoc eſt, Filium eſſe de nihilo ſubſtantia manentis, & exiſtentis ratione prius, quam ſit ipſe Filius: ſimiliter damnant eos, qui dicunt Filium eſſe de ſubſtantia alia à

ſubſtantia divina. Secundum illos igitur ſuper eſt, ut Filius ſit de ſubſtantia divina, ſeu de ſubſtantia Patris. Nam ſi Filius eſt de ſubſtantia, ratione prius manente, ſeu exiſtente, & non eſt de ſubſtantia alia à Patris ſubſtantia, manifeſtum eſt, illum eſſe de ſubſtantia Patris.

Ex his autem ulterius inferit S. Hilarius, ſecundum Orientales, omnia, quæ Patris ſunt, inſeparabiliter habere Filium, præter eſſe ingeneratum, cum ſint in eſſentia prorsus indifferentes, & duratione pares. *Non eſt*, inquit, *de non extantibus (Filius) ut ei extans origo ſit. Non eſt extans ei ad originem ſubſtantia aliqua alia, niſi ſola, quæ Dei eſt, ut in eo nihil aliud natum eſſe poſſit, quam omne quod Dei ſit; quia non ex nihilo extans, aliunde non ſubſiſtit. Non differt in tempore: ut cum Patre ſit intemporalis & Filius. Inſeparabilia itaque inter innſcibilem Patrem & unigenitum Filium cuncta ſunt, quos in tempore pares ipſa illa unius tantum paternæ exiſtentis, ex qua natiuitas ſumitur, indifferentia in nullo diſcernat eſſentia.*

Præterea, in prima Sirmienſi formula Omœuſiani dicunt in ſecundo anathematismo: *Si quis Patrem & Filium duos dicit Deos, anathema ſit.* Et in tertio: *Si quis, unum dicens Deum, Chriſtum autem Deum ante ſecula Filium Dei obſecutum Patri in creatione omnium, non conſtituit, anathema ſit.* His autem duobus anathematismis ſimul junctis, Omœuſiani manifeſtè removen à Patre & Filio diſtinctionem & diverſitatem eſſentia. Nam ſi uterque Deus eſt, & tamen non ſunt duo dii, reliquum eſt, ut ſint unus Deus, adeoque ut una ſit, & planè indifferens utriuſque eſſentia. Ubi enim unus eſt tantum Deus, ibi neceſſe eſt unam tantum eſſe divinam eſſentiam. Et cum hoc nomen, Deus, eſſentiam ſignificet, ubi irreligioſum eſt hoc nomen, Deus, multiplicari, ibi quoque multiplicari eſſentiam impium eſt.

Ita diſcurrit S. Hilarius in anathematismos illos. *Rerum nobis abſolutam intelligentiam ipſa illa nominis religioſa perfectio tribuit. Cum enim in damnatione ſit, Patrem & Filium duos Deos dicere; & rurſum anathema ſit, Filium Deum negare: ſubſtantia diverſa alterius ab altera opinio in prædicandis diis duobus excluditur. Non enim eſt alia, præter illam Dei Patris, ex qua Dei Filius Deus intemporalis eſt natus, eſſentia. Nam cum neceſſario Deum Patrem conſtituimus, & abſolute Chriſtum Dei Filium Deum predicamus, & inter hæc duum Deorum ſit irreligioſa conſeſſio: non poſſunt, ſecundum naturæ indifferentiam & nomen indifferens, non unum eſſe in eſſentia genere, quorum eſſentia nomen non licet eſſe niſi unum.*

Dices. Sirmienſes ſic ajunt anath. 25. *Si quis nolente Patrem, natum dicat Filium, anathema ſit. Non enim nolente Patre, coactus Pater, vel naturali neceſſitate ductus, cum noller, genuit Filium: ſed mox ut voluit, ſine tempore, & impaſſibiliter ex ſe eum genitum demonſtravit.* R. eodem anath. 24. dicere: *Si quis voluntate Dei, tanquam unum aliquid de creatura, factum dicat Filium, anathema ſit.* Quibus verbis deſiniunt, generationem Filii non eo modo liberam fuiſſe Patri, quo ei libera fuit productio creaturatum; adeoque falſum eſſe, quod ſicut potuit pro arbitrio creaturas producere, vel non producere, ita Filium generare, vel non generare, pro arbitrio potuerit. Unde ſequitur generationem Filii Patri fuiſſe neceſſariam. Ac ut oſtendant neceſſariam non fuiſſe modo, qui ſit indignus Deo, & tali neceſſitate, qualem v. g. mulier patitur, cum abortum facit, anath. 25. dicunt: *Si quis nolente Patre, &c.*

Potè his duobus anathematismis Filium à creaturæ conditione prorsus ſeparant, eumque ut genuinum ac perfectiſſimum Patris ſectum agnoſcunt, cum docent & productionem ejus minimè contingentem, & liberam Deo fuiſſe, & Patrem, lubentem ac nulla vi coactum, ſine tempore, proindeque ab æterno, & impaſſibiliter eum ex ſe, ſeu ex ſubſtantia ſua genuiſſe, non ut abortivum, & naturale quoddam excrementum, ſed ut numeris ſuis abſolutiſſimum, atque ab æterno maturum partui fructum.

Ana-

A. u. d. Hilarij.
lib. de ſyn.

Ibid. u. 35.

Ibid. n. 40.

Ibid. m.

Ibid. n. 41.

Anathematismum 24. paulò aliter, & ad ejus Auctorum mentem omnino appositè interpretatur S. Hilarius. Itaque secundum Sirmienfes, interprete S. Hilario, Filius voluntate Dei factus non est, tanquam unum aliquid de creatura, quia creatura non existunt, nec tales existunt, nisi quia Deus eas voluit existere, & tales existere: cum enim liberè à Deo productæ sint tam ex nihilo subjecti, quam ex nihilo sui, & ita à Deo non sint productæ ex substantia aliqua præexistente, quæ eas esse, aut tales esse exigeret, quod sint, & tales sint, hoc totum debent voluntati Dei, qui potuit eas producere, vel non producere, tales vel alias producere.

Filius verò, qui productus non est de non extantibus, sicut creaturae producuntur, sed natus est de substantia Patris, quod subsistat, & talis subsistat, qualis Deus Pater subsistit, hoc debet, non voluntati Dei, sed origini, seu nativitati, atque subsistit, & talis subsistit, qualis & Deus Pater est; non quia Pater voluit, sed quia cum de substantia sua genuit. Omnibus creaturis, inquit S. Hilarius, substantiam voluntas Dei attulit: sed naturam Filio dedit ex impassibili ac non nata substantia perfecta nativitas. Talia enim cuncta creata sunt, qualia esse Deus voluit: Filius autem natus ex Deo, talis subsistit, qualis & Deus est. Nec dissimilem sui edidit naturam naturam: sed ex substantia Dei genitus, nature secundum originem attulit, non secundum creaturas, voluntatis essentiam. Filius, quia de substantia Dei genitus est, talem essentiam & naturam habet, qualem exigit essentialiter ejus origo, adeoque ipsammet essentiam & naturam divinam habet: creatura verò, quia ex non extantibus liberè à Deo productæ sunt, talem essentiam & naturam habent, qualem eas habere decrevit voluntas divina, quod exactè verum est de creaturis, non specificè, sed genericè consideratis. Hinc creaturae contingentem tantum, & nullo pacto necessariam, ac proinde essentia divinæ dissimilem essentiam habent.

Dices. Sic loquuntur Sirmienfes anath. 17. Si quis Dominum & Dominum, Patrem & Filium duos dicat Deos, anathema sit. Non enim exæquamus vel comparamus Filium Patri, sed subjectum intelligimus. Neque enim descendit in Sodomam sine Patris voluntate; neque pluit ex sese, sed à Domino, auctoritate scilicet Patris; nec sedet in dextera à semetipso, sed audit dicentem Patrem: Sede ad dexteram meam. Hæc difficultas superius jam soluta est. Itaque Respondeo breviter, Sirmienfes non exæquare, aut comparare Filium Patri, quia non dicunt duos ingenitos, sed unum ingenitum, nempe Patrem, & alterum genitum, nempe Filium; sicque Patrem Filio superiorem faciunt ingenti prærogativa, quæ perfectio, non essentialis, sed notionalis est. Unde quantumvis ingenti ratio emineat censetur rationi geniti, adhuc Filius Patri par esse potest, & est in omnibus essentialibus, adeoque adhuc Filius Patri par esse potest, & est in deitate. Ergo non obstante inæqualitate illa notionali, quam Patrem inter & Filium statuere videntur Sirmienfes, Filius adhuc Deus est, & tam Deus est, quam Pater.

Subjectio autem, quam Filio ad Patrem attribuunt Sirmienfes, cum Filium dicant esse Regem de Rege, Dominum de Domino, Deum de Deo, & unum esse cum Patre Deum, non est subjectio creaturae ad creatorem, aut servi ad herum, aut inferioris & minoris ad dignitatem & maiestatem superiorem; sed est voluntaria pietatis ac religionis subjectio, qualem in humanis ad patrem habere potest filius, qui sui juris est, & patri tam in moralibus quam in naturalibus bonis æqualis. Unde in divinis Filius cum tali subiectione adhuc intelligitur in omnibus essentialibus Patri par esse: imò cum talem subiectionem non habeat, nisi quia Filius est, cum tali subiectione necessariò intelligitur esse de substantia Patris, Patri in essentia perfectè similis esse, imò & unam cum ipso habere naturam, atque ita ei in deitate, potestate, maiestate, cæterisque attributis absolutis æqualis esse, & unus cum illo Deus.

Hanc doctrinam tradit S. Hilarius, in allegatum anathematismum differens. Pietatis subjectio, inquit, non est essentia diminutio, nec religionis officium degenerem efficit naturam: cum per id, quod cum & innascibilis Pater Deus est, & unigenitus Filius Dei Deus est, Deus tamen unus sit, & subjectio Filii doceatur & dignitas, dum & ipsi illi nomini Filius nuncupandus subicitur: quod cum Dei Patris sit, tamen sibi ex natura sit nomen. Habens nomen, sed ejus cuius & Filius est, sit Patri & obsequio subjectus, & nomine, ita tamen, ut subjectio nominis, proprietatem naturalis atque indifferentis restetur essentie. Interprete igitur S. Hilario, per subiectionem illam, quam Sirmienfes attribuunt Filio, non degenerat Filius, nec minuitur ejus essentia, quia, ea non obstante, Filius cum Patre unus Deus est. Imò Filii summam importat dignitatem; cum hac ratione Patri subjectus esse non possit, nisi is, qui in perfectam similitudinem & unitatem naturæ & essentie ab eo procedit.

§. III.

Prob. Resp. Ex Ancyranæ Synodo, ab Omœusianis contra Anomæos ann. 358. celebrata. In Synodica autem sua epistola sic loquuntur: Credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: non in creatorem & creaturam. Aliud enim est creator & creatura: aliud Pater & Filius. Ob id utrumque nomine ipsa separatim est. Pater enim sui similis substantia Pater à nobis intelligitur. Ecclesia Deum credit non modo creaturam rerum esse conditorem... sed & unici Filii Patrem: qui non solum procreatricem actionem habeat, propter quam creator intelligitur, sed & propriè, uniceque generandi: ex qua unici Filii Patrem esse cognoscimus. Ut enim patres illi in terra nominantur, qui ad suæ naturæ similitudinem expressos habent filios, sic in celo Pater ille dicitur... quod omnino ad naturæ similitudinem genitum ex sese Filium habeat. Deo unico Dei Filio existimandum nobis est... propriè Filium esse dictum, utpote qui solus ex solo Patre eidemque natura similis sit genitus. Filius, qui sæcula antecessit omnia, Deus est, quatenus Dei Filius; perinde atque homo est, quatenus hominis filius. Filius à Patre genitus, ac Dei forma præditus, equalisque Deo, divinitatis proprietates habuit... ac Patri divinitate ipsa, & incorporea conditione, & actione similis: perinde ac similis erat carnis, quatenus caro fuit, & carnis passiones suscepit.

Ancyranæ Synodi Episcopi credentes in Patrem & Filium, non credunt in creatorem & creaturam: aliud enim est, esse creatorem & creaturam, & aliud, esse Patrem & Filium: nam pater est is, qui de sua substantia producit suppositum sibi in substantia simile; cum creator sit is, qui de non extantibus, seu de nihilo producit rem alterius & diversæ substantiæ.

Secundum eosdem, Ecclesia credit Deum & Creatorem & Patrem, Creatorem Angelorum, hominum, aliarumque substantiarum corporearum, unici verò Filii Patrem. Unde Ecclesia duplicem agnoscit in Deo actionem, unam procreatricem, & alteram propriè generativam: procreatricem quidem, qua de non extantibus Angelum, hominem, & cætera omnia alterius à se essentie & naturæ produxit; propriè generativam verò, qua de propria substantia genuit personam sibi in natura & essentia similem.

Dicunt autem, propriè generativam, quia creatio in Scripturis dicitur etiam quandoque generatio, sed latè & impropriè. Sic dicitur: Qui genuit stillas ro-
ris: Filios genui, & exaltavi, &c. Quibus locis, & aliis similibus, to gignere, non nisi abusivè sumitur, ut notant iidem n. 5. Unde Deus dici non potest propriè Pater plurimum Filiorum, sed unius tantum Filii, quia actio propriè generativa in unico Filio tota exhaustitur, & ita ad plures extendi non potest.

Hinc, secundum eosdem, de unico Dei Filio existimandum nobis est, quod solus sit propriè Filius Dei, quia solus de substantia Patris est, & similis cum Patre substantiæ. Hinc, secundum eosdem, sicut in terra ii tantum propriè nominantur patres, qui alios

Ibid. n. 11.

Apud Epiph.
hæret. 73. n. 1.
q. 1. 2.Job 32.
16. 17.

de

de sua substantia ad perfectam naturam suam similitudinem generant; ita in cœlo Pater propriè dicitur prima deitatis persona, quia ad perfectam naturam & essentiam suam similitudinem genitum de sua substantia Filium habet.

Secundum eisdem, Filius, quem ab æterno genuit Pater, Deus est, quatenus Dei Filius; sicut homo est, quatenus hominis filius: unde sicut verè & propriè homo est, quia hominis filius est; ita verè & propriè Deus est, quia Dei Filius est: & sicut, quia filius hominis est; non tantum quoad figuram & speciem externam, sed etiam quoad naturam & substantiam homo est; ita quia verè & propriè Filius Dei est, non superficie tenus & repræsentativè, sed natura & substantia Deus est; vel, si vis, non superficialitè, sed solidè & substantialitè Deus est.

Hinc, secundum eisdem, unicus Dei Filius, quia verè & propriè Filius Dei est, non superficialitè, sed solidè, substantialitè, & intimè possidet formam Dei, proindeque æqualis est Deo, & divinitatis proprietates, adeoque ipsammet divinitatem habet: unde & incorporata conditione, & actione, & ipsa divinitate Patri similis est; perinde ac similis est carni, quia caro est. Quare sicut, si carnis essentiam & substantiam non haberet, carni similis non esset; ita, si careret essentia seu substantia deitatis, non esset similis Deo, non esset similis Patri divinitate: nam sicut similitudinem carnis, seu similitudinem in carne facit essentia seu substantia carnis: ita similitudinem deitatis, seu in deitate similitudinem facit essentia, seu substantia deitatis: & sicut unicus Dei Filius nobis in carne similis est, quia essentiam seu substantiam carnis assumpsit; ita Patri similis est in deitate, quia à Patre, de ipsa Patris essentia seu substantia genitus, essentiam seu substantiam deitatis accepit.

Hanc suam doctrinam planè catholicam confirmat Ancyranæ Synodus in suis anathematismis. In primo sic loquitur: *Si quis... neque ex fidei præscripto similem essentia Patri Filium esse fateatur, utpote qui falso Patrem & Filium appellet, re ipsa vero neque Patrem, neque Filium, sed creaturam ac creatorem: ac Filii Patrique notionem cum reliquis operibus communice, & quoties ea de re agitur, calumniosè mentitur, primum illud opus ac præcipuum esse, quod ab ipso factum est, aut magnitudine antecellens... anathema sit.*

Hoc anathematismo Synodus expressè proferibit Arianum dogma, in eo positum, quod Pater & Filius in divinis sint nomine tenus Pater & Filius, & re ipsa creator & creatura... quodque Filius eatenus ab aliis rebus, quas Pater condidit, differat, quatenus opus ejus est primum, præcipuum, & magnitudine antecellens. Hoc autem impius dogma proscripto, quid superest, nisi ut Filius sit verè & propriè Deus; & tam sit Deus, quam Pater Deus est; cum hoc tantum discrimine, quod Pater à nullo, Filius verò à Patre genitus sit?

Præterea, in hoc anath. Synodus constituitur Patrem & Filium similes in essentia, adeoque similes in deitate; cum essentia Patris sit deitas. Synodus igitur constituitur Filium esse Deum, sicut constituitur Patrem esse Deum: manifestum enim est Filium non esse similem Patri in deitate, nisi Deus sit; sicut unus paries non est alteri parietis similis in albedine, nisi albus sit; & unum corpus non est alteri corpori simile in quantitate, nisi quia tantum est; & ipse Filius non est nobis similis in humanitate, nisi quia est homo.

Amplius. Synodus constituitur Filium essentia similem Patri; adeoque, cum Pater sit Deus, constituitur Filium essentia similem Deo. At r. evidentè repugnat creaturam esse Deo similem essentia: essentia enim creaturæ diversa est ab essentia Dei, & ex duobus, quorum diversa est essentia, unum esse alteri simile essentia, evidentè repugnat. Synodus igitur constituitur Filium essentia similem Patri, Filium constituitur non esse creaturam, sed esse verè & propriè Deum.

2. Essentia similis Deo esse non potest, nisi Deus; sicut essentia similis Angelo non potest esse, nisi An-

gelus; & essentia simile ligno non potest esse, nisi lignum; & essentia similis homini non potest esse, nisi homo. Et tam manifestè repugnat eum, qui non est Deus, sed creatura, Deo similem esse essentia, quam repugnat hominem essentia similem esse ligno, aut lignum Angelo. Synodus igitur Filium verè ac propriè Deum constituitur, constitendo illum esse Patri similem essentia. Constituitur autem non solum hoc anathematismo, sed etiam pluribus aliis.

Amplius. Synodus constituitur ad veram Patris & Filii notionem seu rationem requiri, ut Filius sit essentia similis Patri, ac proinde, ut unus ab altero procedat in similitudinem essentia seu naturæ. Ergo juxta Synodum, eatenus in divinis Pater verè Pater est, & Filius verè est Filius, quatenus Filius procedit à Patre in similitudinem essentia seu naturæ divinæ: sicut in humanis Pater verè est Pater, & Filius verè est Filius, quia Filius procedit à Patre in similitudinem essentia seu naturæ humanæ. At Filium in divinis procedere à Patre in similitudinem essentia divinæ, nihil aliud esse potest, quam Filium à Patre accipere essentiam divinam: sicut in humanis Filium procedere à Patre in similitudinem naturæ humanæ, nihil aliud est, quam Filium à Patre accipere naturam humanam. Sententia igitur Synodi est quod Filius in divinis accipiat à Patre essentiam divinam; sicut in humanis filius accipit à Patre essentiam humanam: item quod Filius in divinis sit essentia similis Patri, quia ab eo nascendo, ab eo accipit essentiam divinam; sicut in humanis Filius est essentia similis Patri, quia cum ab eo nascitur, ab eo accipit essentiam humanam. Juxta Synodum igitur, in divinis Filius essentia similis est Patri, quia Deus; & tam verè ac propriè Deus est, quam Pater; sicut in humanis filius essentia similis est patri, quia est homo, & tam verè ac propriè est homo, quam pater.

Anathematismo decimo-quarto sic ait: *Si quis propter piam illam, que in Ecclesia concipitur, personarum Patris ac Filii proprietatem, verius ne idem omnino cum Patre Filius intelligatur, dissimilem essentia Patris esse Filium dicat, anathema sit.* Qui negat Filium esse Patri dissimilem in essentia, negat Filium esse in essentia diversum à Patre: diversitas enim & dissimilitudo in essentia convertuntur, & quod est diversum in essentia, est in essentia dissimile; vicissim quod est in essentia dissimile, est diversum in essentia. Qui autem negat Filium in essentia diversum esse à Patre, affirmat Filium esse cum Patre eundem in essentia: identitas enim in essentia excluditur per solam in essentia diversitatem. Ergo cum Synodus negat Filium esse Patri dissimilem in essentia, affirmat Filium esse eundem in essentia cum Patre, adeoque affirmat Filium Patri coessentialem, seu substantialem in sensu Nicæni Symboli.

Anathematismo decimo-sexto Synodus definit Filium esse Patri coæternum. *Si quis Patrem, inquit, unigenito, quem produxit, Filio tempore anteriorem esse dicat, Filium verò Patre juniorem, anathema sit.* Certè qui negat Filium Patre juniorem esse, negat Patrem ante Filium extitisse, & ita Filium Patri Synaidion constituitur, adeoque & verum Deum de Deo vero ab æterno genitum; atque ita apertè contradicit Arianis blasphemantibus, & dicentibus Filium creaturam, cæteris magnitudine antecellentem, à Deo aliquantò ante tempora & sæcula omnia de non entibus factam.

Anathematismo penultimo nullum calumnie locum relinquit Synodus: *Si quis, inquit, sola potestate Patrem unigeniti Filii, non potestate simul & essentia esse definiat, tanquam solam potestatem usurpans, & communem ei cum cæteris operibus conditionem tribuens, neque germanum à Patre Filium verè ortum esse predicans, anathema sit.* Itaque juxta Synodum, Pater sola potestate creator est rerum à se conditarum; Pater verò unigeniti Filii sui, non sola potestate, sed potestate simul & essentia seu substantia: sola potestate, creator est rerum à se conditarum, quia ad hoc ut illarum creator sit, requiritur & sufficit, ut illas possit

possit producere, & re ipsa producat de non extantibus, hoc est, ut nos loquimur, de nihilo sui & subiecti: unigeniti verò Filii sui Pater est potestate simul & substantia; quia ad hoc ut Filii sui verè & propriè Pater sit, requiritur, ut possit eum producere, & re ipsa producat de sua substantia; adeoque ad hoc ut unigenitus Patris Filius, sit germanus illius Filius, requiritur, ut de Patris substantia potuerit produci, & re ipsa productus fuerit. Quare qui dicit Patrem sola potestate, non potestate simul & substantia, unigeniti Filii sui Patrem esse, communem Filio cum cæteris operibus conditionem tribuit; cum dicat illum non de substantia Patris, sed de non extantibus productum esse; atque ita negat Patrem esse verè & propriè Patrem Filii, & Filium esse verè & propriè Filium Patris; affirmatque re ipsa, Patrem, nomine tenus Patrem, creatorem esse Filii, & Filium, nomine tenus Filium, creaturam esse Patris.

Apud Epiph.
hæc. 73.

Hæc est doctrina Ancyranæ Synodi, juxta quam Pater est verè ac propriè Pater Filii, quia illum de sua substantia ab æterno genuit; & Filius vicissim est verè ac propriè Filius Patris, quia de Patris substantia ab æterno genitus est. Pater igitur, juxta Synodum Ancyranam, produxit Filium, communicando illi substantiam suam. Jam verò, juxta eandem Synodum, Pater, producendo Filium, vel communicavit ei totam suam substantiam, vel partem illius tantum. Non secundum: nam Synodus dicit, anath. 13. *Si quis Filium similem essentia illius intelligens, cujus Filius intelligitur, vel idem prorsus cum Patre Filium esse dicat, vel Patris partem, vel profluvio quadam, ac passione, corporearum instar filiorum, incorporeum ab incorporeo Patre produxisse Filium asserat, anathema sit.*

Primum itaque dicendum est. Unde juxta Synodum Ancyranam, una est essentia seu substantia Patris & Filii; atque ita, juxta Synodum Ancyranam, Filius, non creatura, sed verè & propriè Deus est, non Deus inferior & minor, ut aliqui cum Eusebio Cæsariensi volebant Ariani, sed Deus maximus & supremus, vel potius unus cum Patre Deus, Deus genitus & unigenitus, ingenito Deo Patri in deitate, potentia, maiestate, gloria, cæterisque omnibus essentialibus æqualis; Deus verus de Deo vero, verum lumen de vero lumine, vera vita de vera vita, totus ex toto, perfectus ex perfecto, genitus, non factus, Patri coessentialis seu consubstantialis, non in Sabellianorum, aut Paulianitarum, sed in orthodoxorum Patrum sensu. Catholicè igitur de Verbi divinitate sensit Ancyra Omæusianorum Episcoporum Synodus, ex cujus anathematismis, quoddecim refert S. Hilarius lib. de Syn. & exponit, atque in illis Ariam eque ac Sabellianam pravitatem damnari ostendit.

Dices 1. Ancyra Synodus negat Filium esse eundem cum Patre. Nam anath. 5. qui primus est apud Hilarium, sic loquitur: *Si quis audiens imaginem esse Filium Dei invisibilem, idem dicat esse imaginem Dei, quod & Deum invisibilem, quasi non confitens verè Filium, anathemate est.* R. Synodum, hoc anath. & aliis similibus, damnare Sabellianam dogma, quod à Marcello Ancyrano, cui suspectus fuerat ab Ariani Basilio, Omæusianorum antesignanus, instauratum fuisse, volebant non solum Ariani, sed Omæusiani Episcopi. Hoc igitur anath. & aliis similibus, non aliud dicit, quam Filium non esse eundem prorsus cum Patre, hoc est, quam non esse unam & eandem personam Patris & Filii; vel, si vis, Patrem non esse unum & idem hypostasi cum Filio, quamvis sint unum & idem essentia.

Ita Synodum interpretatur S. Hilarius. Exclusa est, inquit, assertio volentium nominibus tantum Patrem & Filium predicare. Neque enim ipse sibi quisquam imago est: sed cum, cujus imago est, necesse est ut imago demonstretur. At non exclusa est assertio volentium predicare unam & eandem Patris & Filii essentiam: neque enim Synodus negat Filium esse imaginem Dei invisibilem, sed esse supponit, & quidem eo modo, quo verus filius imago patris est; & consequenter

supponit, Filium esse Dei invisibilis imaginem, non quoad speciem externam tantum, sed quoad ipsam rei naturam & substantiam. Qui autem dicit Filium hoc modo esse imaginem Patris, sic personarum confusionem excludit, ut simul essentia unitatem asserat. Itaque, ut prosequitur S. Hilarius, juxta Synodum Ancyranam, *est Pater, est & Filius; quia imago Patris est Filius: & qui imago est, ut rei imago sit, speciem necesse est, & naturam, & essentiam, secundum quod imago est, in se habeat auctoritatis.*

Veritas hujus responsionis amplius declaratur ex anath. 14. jam citato, ubi dicitur: *Si quis propter ipsam illam, que in Ecclesia concipitur, personarum Patris ac Filii proprietatem, veritas ne idem omnino cum Patre Filius intelligatur, dissimilem essentia Patri esse Filium dicat, anathema sit.* Sensus enim est: Si quis veritas, ne Filius intelligatur idem esse cum Patre, non solum essentia, sed etiam hypostasi, & hoc pacto tollatur personarum Patris & Filii proprietatem, quam proficitur Ecclesia, Filium Patri essentia dissimilem, adeoque essentiam Filii ab essentia Patris diversam esse dicat, anathema sit.

Dices 2. Synodus sic loquitur anath. ultimo: *Si quis Patrem potestate simul & substantia Filii Patrem asserens, consubstantialem, vel ejusdem cum Patre substantia Filium esse dicat, anathema sit.* R. Synodum in hoc anath. supponere, quod in superiori asseruit, Patrem esse Filii Patrem potestate simul & substantia, hoc est Patrem de sua substantia genuisse Filium. Non potuit autem Pater, juxta Synodi ipsius doctrinam, gignere Filium de sua substantia, nisi ei communicando, & in eum quasi transfundendo totam suam substantiam. Supponit ergo Synodus in hoc anath. quod in superiori asseruit, unam esse Patri & Filio communem substantiam, nempe substantiam Patris. Quare cum Synodus negat Filium esse *ὁμοῦσαν ἢ ταυτοῦσαν τῷ πατρὶ*, negat tantum Filium esse unam & eandem cum Patre hypostasim, seu personam.

Negat igitur Synodus Filium esse Patri *ὁμοῦσον*, seu *ταυτοῦσον* in sensu Sabellianorum, qui cum Filium Patri *ὁμοῦσον* dicebant, intelligebant Patrem & Filium esse unam & eandem rem singularem, per se subsistentem. Cujus responsionis veritas amplius declaratur. 1. Quia gratis omnino negaretur hic anathematismus editus esse contra Sabellianos, sicut alii plures superiores, quibus in Patre & Filio removeretur personarum confusio. Et verò Synodum suis anathematismis solos Sabellianos cum Anomæis impugnare, satis clarum est. 2. Quia Synodus vocabulum *ὁμοῦσον* per illud vocabulum *ταυτοῦσον* modificat. Quod nomen *ταυτοῦσον* non bene redditur per ly ejusdem substantia; sed propriè significat id, quod est cum aliquo hæc substantia singularis & individua, seu hoc suppositum. Et qui Synodum inducit sic loquentem: Si quis Filium Patri consubstantialem, vel ejusdem cum Patre substantia dixerit, &c. gratis impingit Synodo frigidum & puerile pleonasma.

Pro certo igitur statuendum videtur, hunc anathematismum non adversus Nicænum Symbolum editum fuisse, sed à Basilio Ancyrano additum, contra imputatam Marcello doctrinam, ne similitudinem in essentia, adeoque in essentia identitatem statuendo, videretur inducere personarum confusionem, ad quam tollendam, dissimilitudinem adeoque & diversitatem in essentia statuendam esse volebant Anomæi; atque ita videretur impingere in crimen illud, propter quod Marcellus exauctoratus fuerat, & ipse in ejus locum intrusus.

Dices 3. Ancyra Synodus sic loquitur, anathematismo 10. *Si quis istud audiens: Sicut Pater vitam habet in se ipso, sic & Filio dedit vitam habere in se ipso; dissimilem essentia Patri Filium assereret, anathema sit.* Manifestum enim est, cum vita, quam in Patre intelligimus, essentia sit, nec non & unigeniti vita, quæ à Patre genita est, intelligatur essentia; particulam hanc, sic, essentia cum essentia similitudinem indicare. Quibus verbis admittit Synodus essentiam cum essentia similem, essentiam genitam & essentiam inge-

Apud Epiph.
hæc. 73.

Apud Epiph.
hæc. 73.

Apud Epiph.
hæc. 73.

ingenitam, adeoque duas essentias, realiter inter se distinctas, Patris & Filii, qui proinde aut in nullo sensu consubstantiales sunt juxta Synodum, aut sunt duo Dii, quod negat Synodus.

R. 1. Essentiam non dici essentia similem ut quod, sed ut quo tantum: essentia enim non est sua, sed suppositi, cujus est essentia; & ita non est similitudo sui, sed suppositi, cujus est essentia. Ut autem essentia sic dicatur similis essentia, non requiritur essentia duplex realiter, sed sufficit essentia realiter una, virtualiter duplex, quae sit in duobus suppositis, realiter distinctis. Et tunc cum dicitur essentiam esse similem essentiae, perinde est, ac si diceretur, unum suppositum esse alteri similem essentia. Sic si eadem realiter albedo per replicationem existeret in duobus parietibus, recte diceretur albedo albedini similis ut quo, & tunc perinde esset, ac si diceretur parietem esse parieti similem albedine. Sicut ergo ut paries dicatur alteri parieti similis albedine, & ita in bono sensu dicatur albedo similis albedini, sufficit una albedo replicata: ita ut unum suppositum dicatur alteri supposito simile essentia, & ita in bono sensu dicatur essentia similis essentiae, sufficit una realiter essentia, communis pluribus realiter suppositis: sicut enim albedo eadem replicata aequivalens pluribus numero albedinibus, in ordine ad constituendos plures parietes albedine similes; ita essentia eadem, sed communis pluribus suppositis, aequivalens pluribus numero essentis, in ordine ad constituenda plura supposita essentia similia. Male ergo ex modo loquendi Synodi arguitur eam realiter distinguere essentiam Filii ab essentia Patris.

R. 2. Cum Synodus essentiam Filii vocat, essentiam genitam, hunc modum loquendi ei communem esse cum sanctis Patribus, ut Ignatio Martyre, epist. 3. Gregorio Nysseno lib. 2. contra Eun. Hilario lib. de Syn. & alibi, Augustino lib. 7. de Trin. c. 2. &c. qui idcirco male sensisse de Verbi divinitate, non nisi falso & temere dici possunt. Synodus itaque cum sanctis Patribus dicit essentiam Filii genitam esse, non per productionem sui, sed per sui communicationem & transfusionem. Secundum veteres illos, natura genita, cum de divinis agitur, nihil aliud est, quam natura generatione communicata, & transfusa; & gignere naturam, idem est, ac naturam generatione communicare, & transfundere. Hoc sensu essentia divina, licet una & eadem realiter, est genita & ingenita, prout est in diversis suppositis: ingenita quidem, prout est in Patre, quia est in Patre sine principio Patri eam communicante; genita vero, prout est in Filio, quia eatenus est in Filio, quatenus ei à Patre communicatur.

Addo, essentiam seu naturam Filii à Synodo & aliis Patribus dici genitam, non ut quod, sed ut quo tantum: gigni enim ut quod, natura non est, sed totius, seu hypostasis naturam habentis. Itaque etiam in creatis, in quibus natura filii realiter distinguitur à natura patris, id quod gignitur est totum, seu suppositum; id vero quo velut forma, vel quasi forma, ipsum constituente in suo esse, gignitur, est natura seu essentia, vel producta, vel communicata. In creatis igitur natura filii gignitur ut quo, quia est id quo productum, velut forma suppositum constituente in suo esse, suppositum gignitur. Similiter in divinis natura Filii gignitur ut quo, quia est id quo communicato & transfuso, velut forma vel quasi forma verbum constituente in suo esse, Verbum gignitur.

Neque vero his contradicit Conc. Later. IV. cap. 2. cum ait, quod natura divina non est generans, neque genita, nec procedens: loquitur enim de genito & procedente ut quod, non de genito & procedente ut quo: nam sic prosequitur: Sed est Pater qui generat, Filius qui gignitur, & Spiritus sanctus qui procedit, ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Ex eo quod Pater generat ut quod, Filius gignitur ut quod, & Spiritus sanctus procedit ut quod, necessario sequitur realis distinctio trium personarum quaequam manet naturae unitas, quia natura in Patre generat tantum ut quo remotè, in Filio tantum gignitur ut quo transfuso, & procedit tantum ut quo

Simonet Theol. Tom. I.

communicatio in Spiritu sancto. Immerito igitur diceretur Ancyra Synodus essentiam Filii ab essentia Patris distinguere realiter, quia essentiam Filii genitam essentiam vocat.

Imò verò Ancyranam Synodum in citato anathematismo planè catholicam esse, & omnem omnino à Patre & Filio in essentia dissimilitudinem removere, quod est æquivalenter Patris & Filii in essentia identitatem asserere, ostendit S. Hilarius lib. de Syn. num. 16. cum in hunc anathematismum sic ait: *Connectitur, tali confessione originis suae, indiscrete naturae perfectae naturitas. Quod enim in utroque vita est, idem utroque significatur essentia. Et in vita, quae generatur ex vita, id est, essentia, quae de essentia nascitur, dum non dissimilis nascitur, scilicet quia vita ex vita est, tenet in se originis suae indissimilem naturam; quia nata & gignentis essentiae, id est, vitae quae habetur (à Patre, & data est (Filio,)) similitudo non discrepet... non aliud habet (Pater) quam dedit: & sicut vitam habens, ita habendam dedit vitam. Ac sic quod de essentia, tanquam vita ex vita, simile sui secundum essentiam nascitur, nullam diversitatem ac dissimilitudinem admittit nascentis & gignentis essentiae. Ecce, interprete S. Hilario, Synodus Ancyra ad vindicandam Filii cum Patre in essentia similitudinem, textum Scripturae adhibet, quo omnis planè dissimilitudo seu diversitas (nam haec voces hic synonymae sunt) ab essentia Patris & Filii removetur. At ubi nulla planè reperitur diversitas in essentia, ibi necesse est reperiri essentia identitatem. Ego, &c.*

S. IV.

Prob. 4. Resp. ex facto Basilii Ancyrani, Oecumenianorum faciliè principis, qui tertiam Sirmiensem formulam subscribendo, scripsit se credere Filium verum veri Patris Filium, Patri non voluntate solum, sed etiam essentia ipsa similem; uno verbo, Patri similem per omnia. At qui confitetur Filium Patri similem essentia, & per omnia, confitetur Patrem & Filium unius & ejusdem esse naturae seu substantiae, si per omnia, inquit S. Augustinus, similem diceretis (Patri Filium) consequenter intelligeremini, quod eos diceretis etiam unius ejusdemque esse naturae, si per substantiam. Ego verò, inquit S. Basilii, si quid privam sentiam, dicendum mihi est, haec vocabula, simile substantia, dummodo adjunctum habeant, citra ullam varietatem, prorsus amplector, tanquam eodem cum omnis pertinencia. Qui autem dicit per omnia, manifestè dicit, citra omnem varietatem. Ergo Basilii, &c.

Prob. 5. Resp. ex facto ejusdem Basilii, Silvani Tarsensis, Eleusii Cyziceni, & aliorum Seleuciensis Synodi Legatorum, qui Constantinopoli, anno 359. exeunte, coram Constantio Filium Patri consubstantialem confessi sunt in conventu, cui aderant Eudoxiani seu Acaciani Episcopi. Rem sic narrat Theodoretus: Ipse quoque (Eudoxius) vicissim objecit Euthario, eos etiam Consubstantialis vocabulum, quod in Scripturis non extaret, damnare oportere. Sed respondit Silvanus: Aequum etiam est, ut illi voces istas, de non extantibus, & creaturam, & alterius substantiae, quae in Scripturis non extant... condemnent... At illi initio quidem contradicere ceperunt. Postea verò, animadvertens Imperatoris indignatione, aegre licet atque inviti, voces ipsas à Silvano propositas condemnarunt. Exinde verò acius insisterunt, flagitantes, ut Consobstantialis quoque vocabulum damnaretur. At Silvanus, & suo & sociorum nomine, ad illos (Eudoxianos) & ad ipsum Imperatorem ita dixit: Si Deus Verbum non est ex nihilo, nec creatura, nec alterius substantiae, consubstantialis igitur est Deo, qui ipsum genuit, utpote Deus ex Deo, & lumen ex lumine; eandemque cum genitore suo naturam habet.

Ecce Silvanus, contententibus ceteris, qui aderant, ejusdem factionis principibus, etiam cum periculo depositionis & exilii, apertè confitetur Filium Patri consubstantialem, in Nicæna Synodo sensu, qui jam tum ob longum usum in Ecclesia obtinuerat, & cujus

P

con-

Anod Epiph.
has. 73.

L. 3. cont
Maxim. c. 15
Epist. 41.

condemnationem postulat Eudoxius, postulando ut Consubstantialia condemnaretur. Nec dici potest Silvanus labio tenus confiteri Filium Patri consubstantialia in dicto sensu: confiteretur enim Consubstantialia, ut evidenter connexum cum doctrina, quam unâ cum aliis Omœusianis profitebatur, principiis, ex quibus ratiocinatur, & evidenter concludit, Filium eandem cum Patre naturam habere; quod est, Filium esse Patri consubstantialia in sensu Nicænorum Patrum.

Prob. 6. Resp. ex Lampacena Synodo, quæ fuit Omœusianorum Episcoporum, & de qua hæc narrat Sozomenus: Cum per bimestre spatium inter se consultassent, tandem decreverunt, ut ea, quæ Constantinopoli, studio Eudoxii atque Acacii, gesta fuerant, irrita essent; & ut formula fidei rejiceretur, quam velut ab Occidentalibus Episcopis editam proferentes Eudoxiani, subscriptionibus quorundam (Legatorum Seleuciensis Synodi) firmari curaverant, polliciti se opinionem dissimilis substantiæ damnaturos: quod tamen minime præstiterunt; ea vero sententia, quæ Filium Patri similem prædicat secundum substantiam, prævaleret. Nam vocabulum, similis, necessario adiciendum esse, ad significandam personarum differentiam. Urque in omnibus Ecclesiis ea teneretur fides, quæ Seleucia quidem confirmata, Antiochia vero in dedicatione maioris Ecclesiæ exposita fuerat.

Omœusiani igitur Episcopi in Lampacena Synodo, subscriptionibus, ad quas ipsi vel sui Acacianorum studio Constantinopoli, partim fraude, partim vi induci fuerant, & quibus Nicensem formulam firmaverant, revocatis, & ipsa Nicensi formula, in qua usque nomen proscriptum fuerat, damnata cum opinione dissimilis essentia, decreverunt, ut sententia, quæ Filium prædicat Patri similem essentia, prævaleret; hoc est, ut Filius Patri omœusios potius diceretur, quam omousios; eo quod vocabulum omœusios aptius eis videretur ad significandam personarum Patris & Filii distinctionem; aptius, inquam, videretur, quam vocabulum omousios, quod aliquando ab hæreticis usurpatum fuerat, ad significandam confusionem personarum; unde & olim in hoc sensu damnatum fuerat à Patribus Antiochenis contra Paulum Samozatensem congregatis: quam ob rem satius esse iudicaverunt, tacito omousios vocabulo, Filium omœusion dicere; cum hoc pacto tam significetur unitas essentia, seu naturæ, & cum unitate naturæ melius exprimitur personarum distinctio.

Hanc fuisse huius Synodi mentem, amplius declaratur, 1. Ex eo quod ratam habuerit formulam in Encænus editam, in qua dicebatur Filium esse immutabilem & inalterabilem deitatis, substantia, voluntatis, potentia & gloria Patris sine omni dissimilitudine imaginem; & anathematizabantur ii, qui negarent alterum ex altero existere, hoc est unum esse de substantia alterius; ex quibus evidenter sequitur, Filium eandem cum Patre substantiam & naturam habere, quod est, Filium esse Patri omœusion in sensu Nicænæ Synodi.

2. Ex eo quod Legati, ab hac Synodo ad Liberium Pontificem destinati, in mandatis habuerunt, ut Consubstantialis fidem consensu suo confirmarent; & Liberio eos admittente renuente responderunt, se confiteri Filium Patri per omnia similem, nec ullatenus omœusion ab omœusio differre. Denique in libello fidei, quem, manq sua subscriptum, Liberio porrexere, protestati sunt se & suos tenuisse, & tenere fidem in Nicæno Concilio comprobata, in qua vocabulum omœusion adversus pravam Arianæ doctrinam pie sanctèque positum est. Tenebant igitur & tenebant Omœusiani Episcopi Nicenam fidem, quoad res scilicet in ea expressas; quamquam eatenus cavillati essent circa vocabulum omœusion, quod tandem complexi sunt, ut pie sanctèque positum contra pravam Arianæ doctrinam.

Prob. 7. Resp. ex Germinii Sirmiensis ad Rufinianum & Palladium rescripto; ubi, ex Anomæo factus Omœusianus, recitatis his Apostoli verbis: Hoc enim sentite

in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus; sic ait: Quis non intelligat, quia quemadmodum secundum servi formam vera fuit caro nostra in Christo; ita & in Dei forma vera sit divinitas Patris in Filio? Juxta Germinium, sicut forma servi veram hominis carnem, ita forma Dei veram Patris divinitatem significat. Filius veram habet hominis carnem, quia semetipsum exinanivit, formam servi accipiens: similiter veram habet Patris divinitatem, quia in forma Dei est: nam, ut idem Germinius inferius ait, Ex nihilo omnia per Filium facta sunt, Filius autem non ex nihilo, sed ex Deo Patre, hoc est, ex Dei Patris substantia, ab æterno est genitus; sicut in tempore genitus est ex matre, seu de substantia matris. Christus igitur, juxta Germinium, simul est verus homo & verus Deus, & tam verus Deus, quam verus homo, quia in eo simul sunt forma hominis, & forma Dei, hoc est, substantia hominis, & substantia Dei; & in eo tam verè substantia Dei est, quam substantia hominis: sicut enim ab homine verè genitus est in similitudinem substantiæ humanæ; ita & verè genitus est à Deo in similitudinem substantiæ divinæ. Hinc idem Germinius in sua fidei professione confiteretur Christum esse de vero Deo Patre verum Dei Filium, ante omnia genitum, divinitate, charitate, maiestate, virtute, claritate, vita, sapientia, scientia Patri per omnia similem, adeoque aequalem, ut potè perfectum de perfecto genitum.

§. V.

Confirmatur 1. Resp. autoritate S. Athanasii in lib. de Syn. Arim. & Seleuc. ubi sic de Omœusianis Episcopis loquitur: Adversus eos, qui omnia Synodi scripta recipiunt, de solo autem Consubstantiali ambigunt, non ut adversus inimicos affici nos decet. Neque enim velut adversus Ariomanitas, aut quasi bellum gesturi Patribus contradicimus, sed veluti fratres cum fratribus disceptamus, ut cum quibus nobis eadem sit sententia, controversia autem de verbis. Nam cum proficiantur Filium ex Patris substantia, & non ex alia substantia esse, nec creaturam eum, nec opus existere, sed genuinum & naturalem Patris factum, & æternaliter cum Patre esse, cum ejus & ratio & sapientia sit, non longè absunt à recipienda hac voce Consubstantiali.

Teste igitur S. Athanasio, omni exceptione majore, Omœusianos inter & Omœusianos controversia non erat de re credenda vel non credenda, sed tantum de vocabulo recipiendo vel non recipiendo. Omœusiani dicebant Filium nec creaturam, nec opus esse, sed genuinum & naturalem Patris factum, à Patre æternaliter genitum, non de non extantibus, aut de alia substantia, sed de ipsa substantia Patris, non per divisionem aut decisionem communicata: unde evidenter sequebatur, Filij & Patris unam & eandem esse substantiam, seu naturam. Idem planè tenebant Omœusiani. Ut hanc doctrinam graphicè exprimerent, & omnem evadendi viam Arianis occluderent, adhibendum censuerunt Patres Nicæni vocabulum omœusion. Omœusion verò contendebat Basilius Galata, & alij, qui cum eo erant, Episcopi; omœusion autem rejiciendum, 1. Quia olim eo abusi fuerant Sabelliani & Paulinistæ, & tunc temporis abutebantur Marceliani, ad inducendam personarum confusionem. 2. Quia in Antiochena contra Paulum Samozatenum Synodo proscriptum fuerat. Affirmant, inquit Sanctus Athanasius, Episcopos, qui Paulum Samozatenum condemnarunt, dixisse Filium non esse Patri consubstantialia, ac jam deinde ipsos ob reverentiam honoremque eorum, qui ita locuti sunt, ab hac voce abhorre. 3. Quia per verbi huius enunciationem, substantia prior intelligeretur, quam duo inter se partiti essent. 4. Quia nusquam in sacris litteris scriptum reperiretur.

Nota. Omœusion rejiciebant Ariani & Omœusiani, sed

Phil. ca.

Aoud. Hilar. in frag. 13.

Aoud. Athan. lib. de syn.

Soz. lib. 4 cap. 12.

Aoud. E. lib. 1. c. 25.

Ibid.

Aoud. Hilar. de Syn. 2. c. 1.

Hil. de Syn.
a. 6.

sed non ex eodem motivo. Ab Arianis enim rejiciebatur, ne ex substantia Dei Patris Deus Filius natus, sed secundum creaturas ex nihilo conditus predicarentur. At repudiabatur ab Omœusianis, quod nulum reperiretur in sacris litteris; quod eo abusi essent Sabellius & Paulus Samozatenus; quod olim ab Antiochena Orthodoxorum Synodo proscriptum esset; quod juxta usum receptum, non posset dici, nisi de duobus, qui ex substantia aliqua priore existerent, &c. Simul autem anathematizabant eos, qui dicerent Filium de non extantibus esse, aut de alia substantia, & non de propria Patris substantia, adeoque non verum Deum, sed creaturam esse.

Num. 78.

Confirmatur 2. autoritate S. Hilarii in lib. de Synodis, seu de fide Orientalium, ubi ex formulis & anathematismis Omœusianorum, ostendit eos rectè sentire de Verbi divinitate, eorumque sinceram fidem laudat, & in catholica veritate tuenda constantiam. O studia si tandem, inquit, apostolica atque evangelice doctrinae viri, quos fidei calor in tantis tenebris hereticae noctis accendit! Quantam spem revocande verae fidei attulistis, constanter audacis perfidia impetum retundendo! Antea enim in obscuro atque in angulis Dominus Christus Dei esse secundum naturam Filius negabatur; & essentia inops paternae, accepisse cum creaturæ originem de non extantibus predicabatur. At vero publice auctoritatis professione haeresis prorumpens, id quod antea furtim muscabat, nunc non clam virtutis gloriatur.

Sulpic. Sev.
lib. 2. hist.

Ursacius & Valens anno 355. cum antea non nisi clam & furtim haeresim suam ausi essent in audientium aures insinulare, Mediolani epistolam sub Imperatoris nomine publicaverunt omni pravitate refertam, eo nimirum consilio, ut si eam aequis auribus populus recepisset, publica auctoritate cupita proferrent. Sin aliter fuisset excepta, omnis invidia esset in Rege, & ipsa etiam venialis, quia etiam cum Catechumenis, sacramentum fidei merito videretur potuisse nescire. Post biennium verò audaciores ex Osi lapsu effecti, Sirmii formulam, Osi & Potamii nomine inscriptam, in qua Arianismum suum apertè profitebantur, eiderunt in lucem, atque in Orientem miserunt ad Eudoxium, qui tum, deposita larva, per Actium suum Antiochiæ Filium creaturam palam predicare nil veritus est. Sed Arianorum impetum & audaciam representare Omœusiani Episcopi, qui, in Ancyranæ Synodo plurimis anathematismis adversus eos, qui Filium Patri essentia dissimilem assererent, eumque esse verum veri Patris Filium, esse de substantia Patris, esse Patri coeternum negarent, editis, legatos miserunt ad Constantium, tunc temporis Sirmii degentem, à quibus Constantius Arianorum consilia, & pravas molitiones edoctus, & Sirmiensem formulam, à se reprobam, suppressam voluit, & impium Eudoxium gravi epistola castigavit.

Eod. num.

Hæc, jam alias saltem magna ex parte relata, operæ pretium fuit hic etiam referre non modò ad Hilarii intelligentiam, sed etiam quò magis pateat Omœusianos Episcopos non solum non adversarios esse divinitati Verbi, sed è contra strenuos illius extitisse defensores, & quidem eo tempore, quo nemo eam defendere poterat sine gravi suo periculo, quoque, sanctissimis Ecclesiæ doctoribus exulare iussis, vera fides tantum non prostrata videbatur; illius, inquam, extitisse defensores eo successu, ut ipsummet Imperatorem, probè admonitum quàm perniciosè ejus nomine & auctoritate abuterentur Arianis, ad hostes fidei, quamvis faveret eis impensè, comprimendos induxerint. Quod eis gratulatur ibidem Hilarius his verbis: Domino gratias, quod ignorantem per vos admonitus Imperator agnovit, & errorem non suum, sed adhortantium, per has fidei vestre sententias recognovit; & se invidia apud Deum atque homines impie voluntatis exemit, cum legationem vestram honorifice habens, falsitatem eorum, quorum auctoritate in invidiam deducebatur, coacta à vobis ignorantia sue professione, cognovit.

Dices. S. Hilarius eos sic alloquitur, num. 91. Oro Simponnet Theol. Tom. I.

vos fratres, admite suspensionem, excludite occasionem, ut probari possit homœusion, non improbus homœusion... Date veniam, fratres, dolori meo: impium est, quod auderis. Non patior hanc vocem, ut in anathematice sit homœusion, secundum religiosam intelligentiam confutens. Nomen nihil habet criminis, quod sensum non perturbat religionis. Omœusianos illos re ipsa iis præsertim, qui eorum doctrinam non perpenderant, suspectos fuisse, eò quòd obstinatis animis vocabulum omœusion respuerent, & ita Filium Patri consubstantiallem cum Nicæna Synodo dicere renuerent. Suspicionem auxit ultimus Ancyranæ Synodi anathematismus, quo Filium de substantia Patris esse consentientes, nihilominus sub anathematis pœna prohibent, ne Patri omœusios, vel tantousios dicatur. Quod impium esse merito dicit S. Hilarius: impium enim est à particulari Synodo sub anathemate prohiberi quovis prætextu vocem, quam ad exprimendum aliquot fidei dogmata adhibendam censuit & decrevit Ecclesia.

Hoc autem anathematismo, Synodi Ancyranæ Episcopi omœusion damnaverunt, ut jam observatum est superius, non quia Filium de non extantibus, adeoque creaturam esse volebant: anathematismo enim superiore definiunt, & hoc ipso anathematismo à se definitum supponunt, Patrem esse potestate simul & substantia Patrem, quod est, Patrem esse Patrem, quia de substantia sua generat Filium: sed vel ut per illud damnaverent Sabellianum dogma, à Marcello, ut existimabant, renovatum, ut supra diximus; vel certè, quod significare videtur hic S. Hilarius, quia putabant per vocabulum illud enunciari substantiam priorem, seu præexistentem, quam duo inter se pariti essent; aut denique, quia, ut observat Sozomenus, volebant omœusion quidem in corporibus propriè intelligi, in hominibus scilicet, ac reliquis animalibus, & in arboribus, ac plantis, quæ participant, ac generantur ex simili; homœusion verò in rebus incorporeis locum habere; in incorporeis, inquam, in quibus unum non potest esse ex altero, five unum non potest cum altero eandem habere naturam per substantiæ divisionem vel decisionem; cum incorporea substantiam habeant simplicem, quæ proinde nec divisionem nec decisionem pati potest.

Lib. 3. c. 18.

Porro, quod in gratiam veritatis non est hic præmittendum, alias etiam ob causas Catholicis suspecti fuere Omœusiani Episcopi, videlicet quia cum Arianis Episcopis communicabant; cum illis Synodos agebant; cum illis Episcopos omœusii propugnatores infectabantur, & abdicabant; ab illis in Orthodoxorum Episcoporum injustè depositorum sedes intrudebantur; cum illis schisma fecerant in Sardicensi Synodo, & in Philippopolitano conciliabulo ipsummet Pontificem maximum Julium excommunicare ausi fuerant; denique gratia plurimum valebant apud Constantium, qui diram adversus Orthodoxos tyrannidem exercebat.

Theod. lib. 2.
hist. c. 3.Sozom. lib. 3.
c. 13.S. Epiph. hæret.
6. n. 11.

Constantius autem omnibus modis vexabar Orthodoxos, non quòd ipse consentiret Ariano dogmati, sed à Presbytero illo, à quo testamentum Patris acceperat, seductus, ab uxore, eunuchis, & imprimis Eusebio, Regii Cubiculi Præfecto, quos omnes dictus Presbyter Arianos fecerat, oblectus atque infatuatus, ceteris aliquin in rebus perhumanus & bonus, sed in omnem partem facilè versatilis, & mediocri ingenii Princeps, totum se credebat scelestissimis Episcopis, Ariana labe infectis, sed impietatem suam dissimulantibus, & magnum veræ fidei zelum ostentantibus, agebatque omnia ex eorum instigatione & consilio. Malè igitur persuasus unum vocabulum, omœusion scilicet, omnes perturbare Ecclesias, atque adversus hujus vocabuli defensores hæreticorum calumniis malè preoccupatus, nihil non molitus est ad abolendam Nicænæ fidei memoriam, & diris modis sanctissimos Antistites, vindices catholice veritatis acerrimos, infecturus est.

Quòd autem Ariano dogmati non consenserit, suadet ex eo, quòd secundum Sirmiensem formulam, illius per Ancyranos legatos impietate sibi detecta, re-

Hil. de Syn.
num. 78.

probavit; quod in conventu Sirmienſi, in quo tertia Sirmienſis formula conſcripta eſt, Valentem tergiverſantem ad ſubſcribendum Filium Patri per omnia ſimilem eſſe, coegit; quod in Conſtantinopolitano conventu, qui eodem anno habitus eſt, Aetium, quia in quadam fidei profeſſione Filium Patri diſſimilem dixiſſet, ad exilium damnavit, & Eudoxium non ſolum ad profeſſionem illam, ſed etiam ad has voces, *de non ex-tantibus, & creaturam, & alterius ſubſtantia*, anathe-matizandas compulſit; quod anno ſequenti Eunomium, à Cyzicenis, quod Filium creaturam, & Patri diſſimilem prædicaret, accuſatum, non ſemel cum ira juſſit ab Episcopatu deponi, & Eudoxio, imperata face-re, atque Eunomium in juſ vocare detrectanti, exi-lium comminatus eſt. Ad hæc omnia accedit testi-monium Sozomeni affirmantis, Conſtantium non aliud intendiſſe, quam ut *omouſion* in *omouſi* locum ſub-rogaretur. Accedit, Arianos Episcopos, qui nihil non poterant apud eſſe coram illo Arianum dogma aperte proferri, imò ad illud ejutandum, ut vidimus, eos conſtanter coegit.

Dices. At Conſtantius tandem anno 361. Antiochia conſenſit in impietatem Acacianorum, qui, Nicenſi & Conſtantinopolitana formulis, in quibus Filius Pa-tri ſimilis ſecundum Scripturas dicebatur, rejectis, aperte in Filium blaſphemare cœperunt, eumque in no-va formula, *omnibus modis eſſe Patri diſſimilem, & nulla ex parte ſimilem dicere*. Poſtquam enim Atha-naſius hoc Acacianorum facinus narravit, ſic proſequi-tur: *Quorum impietatis anteſignans Conſtantius hæ-reticus fuit, qui ad finem uſque permanens in eam-pietate, ac deinde moriens, voluit non à piis viris, ſed ab Euzoio, non ſemel, ſed ſæpius ob Arianam hæreſim, & cum diacono eſſet, & cum Antiochia re-ſideret, depoſito rejectoque, baptizari*.

R. 1. ad verba S. Athanaſii, Conſtantium anteſigna-um fuiſſe impietatis Arianorum, non cum illis dog-matizando, ſed eorum impietatem ignoranter prote-gendo, atque promovendo, orthodoxos Episcopos proſcribendo, aut ad ſubſcriptiones pro hæreticorum li-bidine, adhibita vi, compellendo, &c. atque ita hæ-reticum fuiſſe, non dogmate, ſed favore. Item pal-ſus eſt ſe baptizari ab Euzoio hæretico, & ob Arianam hæreſim depoſito, ſed quem ignorabat eſſe hæreticum, quemque aut depoſitum fuiſſe nesciebat, aut nonniſi injuſte hac pœna affectum audierat. Itaque miſerum Principem nefarii quidem Episcopos, ſed & doctrina & ingenio plerique præſtantes & aſſentationibus, ſum-mam fidei ei deferendo, & mendacii artiſicioſe con-textis, quibus Catholicis pariter ac ſanctis viris per ſe vel per alios perpetuò detrahebant, & eſſentia pietatis ac religionis ſpecie, & emendicatis Aulicorum aſſidu-commendationibus, miſere dementarant. Proximum autem morti, defectione Juliani, extrinſecus admo-nente, & intrinſecus illuſtrante & confortante baptiſ-mi gratia, reſpuiſſe, & quod fidem immutare tentaſ-ſet imprudens, *omouſion* ſcilicet proſcribendo, atque tot ac tanta Eccleſiæ mala intuliſſet, ſincerè doluiſſe, conſpicere licet ex Theodoro lib. 2. hiſt. cap. ultimo, ubi ait, Conſtantium morientem acerbè lamentatum eſſe, quod fidem immutaviſſet.

R. 2. neg. quod Conſtantio præſente & conſentien-te, Arianorum formulam illam conſcripſerint, in qua Fi-lium Patri diſſimilem dixere. Nam hoc non aſerit S. Athanaſius verbis laudatis, & contrarium diſertè teſta-tur Theodoretus, accuſatus Scriptor, lib. 2. hiſt. cap. 31. ubi ſic ait: *Eo tempore Conſtantius Antiochia morabatur, qui reparatis induciis, finitoque Perſico bello, Episcopos iterum congregavit, cunctosque tam omouſion, quam eterouſion rejicere coegit*. Dicen-dum igitur eſt, contra Socratem, cui Theodoretum merito anteponimus, quod poſtquam Conſtantius, ac-cepta Juliani defectione, Antiochia diſceſſiſſet, imò & fortatſe poſtquam Conſtantii mortis nuntium Antio-chiam delatum fuiſſet, Acaciani, ut ſcribit Sozome-nus, qui quieſcere non poterant, Antiochie una cum paucis iterum congregati, ea, quæ ipſi prius decre-

verant, reprehenderunt. Nomenque illud, *Simile*, ex formula fidei, Arimini & Conſtantinopoli recitata, ex-pungere ſtatuunt: & Filium Patri per omnia, tam in ſubſtantia, quam in voluntate, diſſimilem, & ex nihilo factum eſſe cenſuerunt, quemadmodum Arius ab initio docuerat.

Porro contra Conſtantii fidem adhuc oppoſiti poſſunt S. Hilarius in libro, quem adverſus Conſtantium ipſum ſcripſit (ſi tamen librum illum ſcripſit: de eo enim nonnulla ratio dubitandi eſt,) & Lucifer Calaritanus in pluribus libris contra eundem Conſtantium edi-tis. Sed quantum attingit ad Hilarii librum, in eo præter plurimas & maximas tam à Conſtantio, quam ab ejus miniſtris, vel hæreticis, ejus autoritate abutentibus, illaras Orthodoxis calamitates, variæque artes ad abo-lendam Conſubſtantialis memoriam adhibitas, quas Conſtantio exprobat Hilarius, præcipua criminatione eſt vis allata tum Occidentaliſibus, tum Orientaliſibus Episcopis, ut ſubſcriberent Nicenſem formulam, in qua Filius tantum dicebatur ſimilis Patri ſecundum Scrip-turas, atque uſe nomen, & conſequenter tam *omouſi*, quam *omouſi* vocabula proſcribebant. At hoc non probat Conſtantium fuiſſe Arianum; hoc enim feciſſe Conſtantium, non animo hæretico, & confirmandæ impietatis Ariana gratia, quamquam ad id re ipſa ma-ximè valeret, præter ejus intentionem, ſed æconomia causa, & quia in animum induxerat, non poſſe aliter pacem inter Eccleſiæ antiſites & populos conci-liari, maniſeſtum videtur ex iis, quæ in Conſtanti-nopolitano colloquio geſta ſunt, & à nobis ſuperius expoſita.

Cum autem ſic Conſtantium alloquitur Hilarius: *Negas Filium per naturam, negas Deum per na-turam, negas ſimilem per æqualitatem, negas verum per unitatem*. Et jam quæro quid ei relinquo ſimi-litudinis, cui nihil, ad quod Filius eſt, proprietatis im-pertias; ſupponit, quod Conſtantius, uſe vocabu-lum proſcribendo, nec ampliùs dicendo Filium Patri ſimilem ſubſtantia, ſed ſolum ſimilem ſecundum Scri-pturas, non autem ſecundum Scripturas æqualem, in-telligat Filium Patri non alio modo ſimilem eſſe, quam Deo ſimilis eſt homo, de quo ſcriptum eſt: *Faciamus hominem ad ſimilitudinem & imaginem no-ſtram*. Sed hoc conjectari eſt; & huic conjecturæ maniſeſtè contradicit, quod eodem illo tempore fecit Conſtantius, Aetium, quod Filium Patri diſſimilem, & creaturam dixiſſet, propria confeſſione convictum, exilii pœna mulctando, & Eudoxium ad voces illas, *De non entibus, & Creaturam, & Alterius ſubſtan-tiæ*, damnandas compellendo.

Jam verò cum Lucifer Conſtantium ut hæreticum objurgat, ut lib. *de non conveniendo cum hæreticis*, ubi his verbis eum affatur: *Quomodo tibi diſcipulo Arii acquieſceremus Chriſtiani, deſerentes Apoſtolicam tra-ditionem, cum te inveniamus dicere, Patrem non eſſe verum Patrem, ſed appellari Patrem? cum dicas, non illum verum habere Filium, ſed factum eſſe ex ni-hilo? ... Oportuerat nos vitare te, prophanas vocum novitates proferentem, ſiquidem cognoviſſemus te illam ſacrilegam vocem inſtinctu protuliſſe diaboli; illam, inquam, vocem, per quam expreſſeris venena dogma-tis tui, dicens: Erat quando non erat, & Factus eſt ex nihilo, & Non eſt una potentia Patris & Filii: alludere dicendus eſt ad ſcriptum aliquod, putà ad Epiſtolam illam, quam Arianus ſub nomine ipſius Impera-toris Mediolani vulgavit, ipſo minimè rerum in ea expreſſarum conſcio, & quam omni pravitare reſertam fuiſſe ſcribit Sulpicius Sever. lib. 2. hiſt.*

Porro quod pii ac orthodoxi Episcopos, ut Hilarius & Lucifer, tanta in Conſtantium vehementia inveſti, nec cum Antichriſtum nominare veriti ſint, mirum vi-deri non debet: Conſtantius enim ea penè omnia im-prudens faciebat, quæ feciſſet Princeps hæreſi addiſſi-mus; & cum nefariis, quos tamen bonos reputabat, hominibus in omnibus ſerè obſequendo, exiſtimaret ob-quium ſe præſtare Deo, miſcebat omnia, univerſam con-cutiebatur Eccleſiam, veramque fidem ad extremum rui-næ periculum adducebat.

Addam

Hæc. 69. n. 12.

• Addam S. Epiphanium ^{erga} Constantium indulgentiorem fuisse: scribit enim cum *pium* alioquin, ac multis probitatis ornamentis prædium, hac una re aberrasse, quod impressa à parente fidei vestigia secutus non sit, quatenus Nicænæ de Consubstantiali definitioni, quam Patens ejus fideliter amplexus fuerat, & constanter defenderat, ipse non adhæsit, sed è contra memoriam ejus abolere conatus est. Hoc tamen non illius culpa factum esse, sed nonnullorum fraude, qui specie ac nomine tenus Episcopi, sinceram Dei fidem labefecerunt. A quibus proculdubio non ipsius modo fidei reddenda ratio est, sed & infestationum Ecclesie omnium, ac tantarum calamitatum, & cedum, quæ in Ecclesiis illorum causa derivatæ sunt ... postremo & beati quoque Constantii in errorem ab illis inducti; quatenus scilicet ei perusaluerunt, unum Consubstantialis vocabulum omnes perturbare Ecclesias, & eo non abolito, numquam quieturas.

Subjungit Epiphanius, Constantium, utpote Catechumenum, rectæ fidei regulam ignorasse; quatenus scilicet ignoravit, quæ semel ab Ecclesia in fidei controversiis, & contra insurgentes hæreses in œcumenica Synodo sancita & definita essent, retractari non posse; neque Ecclesiam in condendis Symbolis circa non modò sententiarum, sed etiam verborum delectum errare posse. Ob hanc autem ignorantiam, ad illorum Arianorum, utpote sacerdotum, auctoritatem se accommodasse, quod ipsum cecitas illorum, depravataque fides, & ex diaboli profecta consilio, lateret. Quibus ultimis verbis expressè testatur S. Epiphanius Constantium Ecclesiæ persecutorem & tyrannum extitisse, non quia ipse hæreticus, sed quia ab hæreticis, quorum nequitiam & acopiſtam ignorabat, infatuatus fuit, sic ut sese eorum auctoritati accommodando ex intentione rectæ fidei cofirmande, restaurata Ecclesiæ tranquillitate, & omnibus Ecclesiæ antistitibus inter se conciliatis, rectam fidem tantum non aboleverit. Hæc obiter de Constantio. Nunc, ut ad propositum nostrum redeamus, sit

S. VI.

Confirmatur 3. Resp. auctoritate S. Augustini in libro de hæresibus, hæc. 52. ubi sic loquitur: *Macedoniani sunt à Macedonio Constantinopolitana Ecclesia Episcopo, quos & Pneumatomacos Græci dicunt, eo quod de Spiritu sancto litigent. Nam de Patre & Filio rectè sentiunt, quod unus sint ejusdemque substantie vel essentie, sed de Spiritu sancto hoc nolunt credere, creaturam eum esse dicentes. Hoc potius quidam Semi-arianos vocant, quia in hac questione ex parte cum illis sunt, ex parte nobiscum. De iisdem Macedonianis loquitur Philastrius Brixienſis hæc. 20. ubi ait: Semi-ariani sunt quoque, ii de Patre & Filio bene sentiunt, unam qualitatē substantiam, unam divinitatem esse credentes: Spiritum autem non de divina substantia, nec Deum verum, sed factum atque creaturam Spiritum prædicantes, ut eum conjungant, & comparent creaturæ.*

Ex Philastrio igitur & Augustino, Macedoniani catholicè sentiebant de Filii divinitate, docebantque cum Orthodoxis, eum unius & ejusdem esse cum Patre essentie & nature. At dubium non est Macedonianorum sectam ex Omœusianorum factione ortam esse, dicit Macedonio, qui fuit unus è præcipuis Omœusianis in Seleuciensi Synodo, & unus è decem ejusdem Synodi Legatis, quos Acaciani in Synodo Constantinopolitana, cum jam gratia prævalerent apud Constantium, abdicarunt. Igitur Omœusiani rectè senserunt de Patre & Filio, unam Patris & Filii essentiam & divinitatem esse credentes.

Confirm. Denique 4. ratione. Rectè senserunt de Filii divinitate, etiam rejecto omœusio vocabulo, qui simul de Filio asseruerunt aliquid necessariò connexum & convertibile cum omœusio in sensu Nicænæ Synodi: vocabulo enim quantumvis rejecto, sensum Synodi receperunt, & cum Synodo dixerunt Filium esse verè & propriè de substantia Patris, adeoque Deum verum de Deo vero, verum Filium de vero Patre, genitum, non fa-

Simonnet Theol. Tom. I.

ctum, &c. Atqui Omœusiani Episcopi ita vocabulum omœusion repudiarunt, ut simul de Filio asseruerint aliquid necessariò connexum & convertibile cum omœusio in sensu Nicænæ Synodi. Ergo, &c.

Prob. min. Omœusiani enim Episcopi ita Filium Patris omœusion dicere renuebant, ut simul cum omœusion dicerent. Atqui omœusion & omœusion in sensu Nicænæ Synodi necessariò connexa sunt, & necessariò convertuntur inter se. Nam si Filius Patris similis est essentia, essentia Filii non est diversa ab essentia Patris. Et si essentia Filii non est diversa ab essentia Patris, una & eadem est Patris & Filii essentia. Et si una & eadem est Patris & Filii essentia, Filius Patris consubstantialis est in sensu Nicænæ Synodi. Et vicissim, si Filius Patris consubstantialis est, &c. Ergo, &c.

Hinc illud S. Hilarii: *Similis est Patri (Filius), Filius Patris est, ex eo natus est: per hoc solum piè potest quod unum sint predicari.* Et illud: *Caret similitudo nature contumelia suspitione; nec potest videri Filius idcirco in proprietate paternæ nature non esse, qua similis est: cum similitudo nulla sit, nisi ex æqualitate nature; æqualitas autem nature non potest esse, nisi una sit; una verò non persone unitate, sed generis.* Et illud: *Homœusion intelligo ex Deo Deum, non dissimilis essentia, non divisum, sed natum, & ex innascibilis Dei substantia congenitum in Filio, secundum similitudinem, unigenitam natiuitatem ... Quid fidem meam in homœusion damnas, quam per homœusii professionem non potes non probare? Damnas enim fidem meam, vel potius tuam, cum damnas intelligentiam ejus in nomine. Et illud: *Testor Deum celi atque terræ, me, cum neutrum audissem, semper tamen utrumque sensisse, quod per homœusion homœusion oporteret intelligi: id est, nihil simile sibi secundum naturam esse posse, nisi quod esset ex eadem natura.**

Juxta S. Hilarium, qui dicit Filium esse Patri similem essentia, dicit eum esse verum Filium Patris, hoc est, eum esse de Patris substantia genitum, adeoque unam habere cum Patre substantiam. Item juxta eundem, qui dicit Filium Patri similem esse substantia, dicit eum substantia æqualem esse Patri, ac proinde unum esse cum Patre, non unitate personæ, sed unitate substantiæ. Item juxta eundem, Filium esse omœusion Patris in sensu Catholicorum, est eum esse Deum de Deo, natum de Deo, non factum, de substantia Dei genitum, procedere à Deo in similitudinem nature, unde fit ut una sit utriusque natura. Item juxta eundem, qui proficitur omœusion, hoc ipso proficitur omœusion in sensu Catholicorum; & qui damnat omœusion in sensu Catholicorum, si profiteatur omœusion, damnat fidem suam, quia in omœusio omœusii intelligentiam damnat. Denique juxta eundem, omœusion & omœusion convertuntur inter se, quia nihil simile est alteri secundum naturam, nisi sit ex eadem natura; quod est, unum alteri consubstantialem esse in Catholicorum sensu. Juxta Hilarium igitur, qui confitetur Filium Patri omœusion, id de Filio confitetur, quod proficitur de illo Catholici, illum Patri consubstantialem proficendo; sicut & vicissim.

Obj. Qui tantum dicit Filium Patri similem essentia, non confitetur eum ex Deo esse, & ita non confitetur eum esse verè & propriè Filium Dei. Sed qui non confitetur Filium esse verè & propriè Filium Dei, non confitetur eum esse verè & propriè Deum, neque eum separat à conditione creaturarum. Ergo Omœusiani, nolendo dicere Filium Patri consubstantialem, sed eum tantum dicendo Patri similem essentia, non confitebantur eum esse verè ac propriè Filium Dei, neque eum à creaturarum conditione separabant. Prob. maj. Nam re vera ex eo quod Filius sit Deo similis essentia, non sequitur quod sit ex Deo: sicut ex eo, quod stannum argento, & æs fulvescens auro, simile sit essentia, non sequitur, quod stannum sit ex argento, aut æs fulvescens ex auro. Item ex eo, quod lupus cani similis sit essentia, numquam ut canis catulus haberi poterit. Ita ferè S. Athanasius in lib. de Syn.

R. dist. maj. Qui tantum dicit Filium Patri similem essentia, non confitetur eum ex Deo esse, si dicat eum

similem apparenter tantum & superficialiter; sicut stannum argento, vel as auto essentia simile est; sicut lupus essentia similis est cani, C. maj. Si dicat cum verè & intimè similem; sicut argentum argento, vel aurum auro simile est essentia; sicut lupus lupo, vel canis cani essentia similis est, N. maj. Nam qui dicit Filium esse verè & intimè essentia similem Patri, dicit unam esse essentiam, unam substantiam, unam naturam Patris & Filii, adeoque dicit Filium ex Deo esse, hoc est Filium esse de substantia Dei, & consequenter verè ac propriè Dei Filium. Pro quo,

Nota. Omnis vera similitudo essentialiter consistit in unitate vel numerica, vel saltem specifica; & quæ veram habent similitudinem in aliqua ratione, in illa ratione essentialiter unum sunt vel numero, vel saltem specie. Sic duo parietes albi veram habent similitudinem in qualitate, quia unum sunt specie in albedine, seu quia unam & eandem specie albedinem habent; & duæ albedines duorum parietum sunt vera similitudo duorum parietum, quia sunt una specie qualitas, una specie albedo. Similiter duæ massæ auri habent veram similitudinem in substantia, quia unum sunt specie in substantia, seu quia unam & eandem, non quidem numero, sed specie substantiam habent; & duæ substantiæ duarum massarum auri, sunt illarum similitudo vera, quia sunt una specie substantia, unum specie aurum. Denique in humanis pater & filius veram habent similitudinem in natura, quia unam & eandem specie naturam habent, quia unum & idem sunt specie in natura; & duæ humanitates patris & filii sunt vera patris & filii similitudo in natura, quia sunt una & eandem specie humanitas, una & eadem specie natura humana. Hinc stannum & argentum, as & aurum, lupus & canis non habent veram similitudinem in essentia, quia non habent unam & eandem specie essentiam; sed solum propter qualitates aliquas communes, aut externam figuram apparent habere.

Nota iterum. Sicut vera similitudo nihil aliud est, quam unitas plurium in aliqua ratione, ita unitas plurium in aliqua ratione nihil aliud est, quam eorum in illa ratione indifferentia, seu indiscerpantia; nam quæ in aliqua ratione non differunt, unum hoc ipso & formalissimè in illa ratione sunt. Unde vera similitudo consistit in indifferentia plurium in aliqua ratione, & verè similia sunt in aliqua ratione, quæ in ea non differunt. Quia autem quæ non differunt in aliqua ratione, in ea inter se æqualia sunt; vera similitudo est plurium indifferentia, unitas, & æqualitas in aliqua ratione; & verè similia sunt, quæ in aliqua ratione indifferentiam, unitatem, & æqualitatem habent, si veratio illa sit ipsa essentia, siue sit aliquid superadditum essentia.

Igitur qui dicit Filium Patri verè similem essentia, hoc ipso dicit illum habere cum Patre indifferentiam, unitatem, æqualitatem, adeoque & identitatem in essentia seu substantia; ac proinde confitetur unam & eandem esse Patris & Filii divinitatem, Patrem & Filium unum esse Deum verum, Filium esse genuinum Dei Patris filium, utpote de substantia Patris genitum. Quod autem Omœusiani dixerint Filium Patri verè similem essentia, evidenter demonstratur ex eo, quod etiam dixerint, Filium esse incommutabilem & inalterabilem essentia Patris absque omni dissimilitudine imaginem. Filium autem esse prorsus indifferentem ac indiscerpantem essentia Patris imaginem, & esse Patri verè & intimè similem essentia, unum & idem omnino sunt. Primum autem constanter dixerunt, cum constanter adhæserint Antiochenæ formulæ in encaniis conscriptæ. Ergo, &c. Et secundum dixerunt constanter; & dicendo, constanter professi sunt Filium cum Patre in essentia indifferentiam, unitatem, æqualitatem, & identitatem habere.

Ad prob. itaque maj. R. ex eo, quod Filius dicatur & sit Patri verè & intimè similis essentia, sequi quod propriè sit ex Deo; quia ex vera & intima illa similitudine sequitur, quod cum Patre indifferentiam, unitatem, æqualitatem, & identitatem habeat in essentia, adeoque quod propriè sit de essentia & substantia Dei,

quod est eum propriè esse ex Deo. Ad exempla à Sancto Athanasio allegata, R. Ex eo quod v.g. stannum argento simile sit essentia, non sequitur, quod stannum sit ex argento, seu de substantia argenti, quia similitudo illa essentia, quam stannum habet cum argento, non est vera & intima similitudo, sed adumbrata tantum, apparens, & superficialia, quacum manet essentia seu substantia vera dissimilitudo, disparitas & diversitas; quia in eo tantum posita est, quod stannum essentia ab argento minùs differat, quam plumbum, ferrum, as, &c.

Ex his obiter adverte magnum discrimen Omœusianos inter & Arianos aliquos, e quorum numero fuit Eusebius Cæsariensis, quique identidem dixere Filium Patri etiam essentia similem: hic enim adumbratam tantum & superficialiam cum Patre in essentia similitudinem Filio attribuebant, & talem præ cæteris rebus à Deo conditis, quale v.g. cum argento stannum habet præ cæteris metallis, quacum similitudine stat verè essentiarum seu substantiarum dissimilitudo, disparitas, & diversitas. At illi, Omœusiani scilicet, veram & intimam cum Patre Filio in essentia similitudinem attribuebant, & talem, qualem habent inter se duæ massæ auri, vel argenti, duo leones, duo homines; quæ similitudo cum indifferentia, unitate, æqualitate, & identitate in essentia convertitur.

Obj. adhuc S. Epiphanius, qui Omœusianos Episcopos hæreticos accenset, & Semi-arianos vocat. R. I. Omœusianos Episcopos non fuisse hæreticos, nec propriè Semi-arianos, ante annum 360. Non enim fuerunt hæretici, quia formulam Nicensem subscripserunt, nam & coacti subscripserunt, & subscribendo, se circa Verbi divinitatem catholicos ostenderunt, cum ea conditione subscripserint, ut Acaciani dissimilem in essentia dampnarent. Præterea, hac in re eorum causa peior non est, quam Ariminensium, quorum exemplum in subscribendo secuti sunt, & quos in Arianismum minimè consensisse probabimus. Neque etiam hæretici fuerunt, eo quod pertinaciter *omousion* repuerent; nam & vocabulum æquivalens, nempe *omœusion* substituebant, & sensum *omœusii* admittebant: dicebant enim Filium esse de substantia Patris, & genuinum Patris factum, ad quod significandum Nicæni Patres *omousion* adhibendum in suo Symbolo censuerunt.

R. 2. post Macedonii abdicationem, quæ contigit anno 360. aliquos, imò multos ex Omœusianis in hæresim & Semi-arianismum incidisse. Macedonius enim ab Acacianis exautoratus, & Constantinopoli ejectus, recta quidem circa Verbi divinitatem fide reuera, quamquam in rejiciendo *omœusii* vocabulo perseveraret, bellum indixit Spiritui sancto, apertè illum asserens creaturam, ut testatur Theodoretus lib. 2. hist. cap. 6. ubi de Macedonio loquens, hæc narrat: *Non multo post eum quoque eiecerunt, cum creaturam dicere abnueret eum, quem sacra Scriptura Filium appellat* (vera causa Macedonium & alios Seleucienses Legatos abdicandi, Acacianis fuit Macedonii & Legatorum aliorum Seleuciensium constantia in tuenda Filii divinitate; quamvis Acaciani, ne animum Constantii offenderent, alias abdicacionis causas prætexuerint,) *quam ob causam ab illis sejunctus*, (paribus enim cum illis antea studiis, licet non pari sententia, contra Nicænæ fidei defensores pugnaverant,) *propria scilicet author ac patronus extitit*; quippe qui consubstantialem quidem Patri Filium esse ipse quoque negaret (quamvis non eodem sensu,) *similem vero per omnia genitori suo diceret*: Spiritum autem sanctum disertis verbis creaturam appellaret.

Macedonius autem hoc pacto circa Trinitatem partim cum Anomæis consensit, partim ab illis disensit: consensit quidem, Spiritum sanctum cum illis apertè creaturam appellando & profitendo; disensit verò, Filium dicendo Patri per omnia similem esse, adeoque unam cum illo essentiam & divinitatem habere: unde ex Omœusiano & Schismatico, Hæreticus, & Semi-arianus tandem factus est. In hunc porro Semi-arianismum suum induxit ex Omœusianis plurimos, qui idcirco

& Ma-

Hæz. 71.